

3216

సామెతలు

భూతయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

సంపాదకుడు: విద్యాన్ బిల్లుసు సీతారామశాస్త్రి.

సంపుటము 9

రాజసుహృదవరము 1-2-1986

సంచికలు 6, 7

—* ఈ సంచికలో *

1) విశ్వనాథవా 'కోకిలమ్మ చెండ్లి'	పేజీ	1
2) అమాయిగల ఉపశమనం (గేయం)		2
3) పోతన మహాకవి.		8
4) కాలహస్తి మాహాత్మ్యములో అష్టాదశ వర్ణనలు.		6
5) గురిజాడ 'మధురవాణి' - ఒక పరిశీలన.		7
6) వదీ సంక్రాంతి? (పద్య)		10
7) సరిక్రొత్త ప్రేమకథాకావ్యం - నాగభైరవవారి 'గుండలమ్మ చెప్పినకథ'		10
8) శతక విశిష్టత. (పద్య)		18
9) స్వతంత్ర భారతదేశ మతధర్మాలు, కులధర్మాలు.		18
10) వాగధీశ్వరీ (పద్య)		16
11) ఈపక్షంలో - మైత్రీబంధ కావ్యావిష్కరణము.		17

బోధు సంచికలో విశ్వనాథ సాహితీ విశ్వరూపం, తెలుగు జానపద సాహిత్యంలో భారతం, రైతు బాంధవుడు రత్న, జాతీయ కాంగ్రెసు శతజయంతి ముదలగునవి ఉంటాయి.

1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును.

ందా : సంవత్సరమునకు రు. 12-00.

విడిప్రతి 60 పై.

అర్థసంవత్సరమునకు రు. 6-50.

★ స మా లో చ న ★

* జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక *

సంపాదకుడు : విద్యాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

Retired Telugu Lecturer, V. T. J. College, Rajahmundry.

విశ్వనాథవారి “కోకిలమ్మ పెండ్లి”

- శ్రీ పోలేపెద్ది రాధాకృష్ణమూర్తి, ఎం. ఏ.

కవిసమ్రాట్ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారి శేఖరిమండి వెలువడి, ఆరుకృతిని దాల్చిన కవితా యువకులలో కోకిలమ్మ పెండ్లి ఒకటి.

ప్రాచీన ఆధునిక కవితామార్గ సత్యసాచి ఐన శ్రీవిశ్వనాథ ఈ గేయ ఖండికను ‘మత్తాలసరాలు’ ఛందస్సులో రచించారు. హృదయాన్ని కరిగించి కరుణ రస సరసిగా మార్చే ఈ కథాశిల్పానికి వా రెన్నుకొన్న ఛందస్సు ప్రాణం పోసింది. ఇక ఆ గేయ సుందరికి పట్టపగ్గాలుంటాయా? తామరశాండ్లవంటి పాదాలకు బంగారు చిలుగల్గే కట్టుకొని, సాహిత్య సత్యవ్రతుల మనో రంగస్థలాల్పై మనోహరంగా నాట్యం చేసింది. నారని రసానందాల్లో ముంచెత్తింది. కన్న తిండిని కవిసమ్రాట్టును చేసింది. అవిపో రుచిరాంగిని గన్న భాగ్యముల్’.

విశ్వనాథవారు గ్రాంథిక భాషావాది అని, ఛందోబద్ధ కవిత్వ ప్రియుడని, ఆధునిక కవితా మార్గద్వేషి అని కొందఱి అభిప్రాయం అది సరికాదు. తాను చెప్పవలచుకొన్న విషయాన్నితగిన భాషలో తగిన ఛందస్సులో చెప్పటం ఆయన నైజం. గేయం, పద్యం, గ్రాంథికం, వ్యావహారికం - అన్నీ వ్రాస్తారాయన.

కేవల దోషక దృక్పథాలకు అంతు చిక్కని బహిరంగ రహస్య మిది.

కోకిలమ్మ పెండ్లిలో విసంధులు కోకొల్లలు. ఏటుకొనే వాడికి ఓపిక వుండాలేగాని, కావలసినన్ని. ఒక్కొక్కచోట లభ్యమైన గురువును చేసి లాగుతాడు కూడ. ఎవరేనేం? కాకలు తీరిన శిల్పి చేతిలోని శిలలాగా, చేయి తిరిగిన స్వర్ణకాయడి చేతిలోని ముగ్ధంలాగా ఆ సందర్భం అందగించాల్సిందే! కాకపోవటానికి దాని కన్ని గుండెలు??

కోకిలమ్మ పెండ్లిలో ప్రధానపాత్రలు రెండు - చిలకతల్లి, కోకిలమ్మ. ఈ నాటి అభ్యుదయ వాదుల మనుకొనే వాళ్ళు వకాలతు పుచ్చుకొని వెనక వేసుకొని వచ్చే సామాన్య పాత్రలనే తీసుకొని, అసన్య సామాన్యంగా రచించారు దీన్ని విశ్వనాథ.

విశ్వనాథవారు తన కోకిలమ్మ పెండ్లికి ఈ విధంగా స్నాతక వచనం పలికారు.

లేత బుర్రలు కొక్కిరిస్తే
ఆకాశ్శోయేమి గాని
తాత తాతల నాటికతలా
తవ్వి పోస్తానోయ్ !

కోకిలమ్మ పెండ్లి విశ్వనాథవారు చెప్పిన కథ. ఈ కథ జరిగి ఎన్నార్ళయి వుంటుంది? కచ్చితంగా అంచనావేసి చెప్పలేం గాని, ఆ కాదు మన తెలుగునా

డంతా మలయ - పాదలతోనూ, కొంక కోనలతోనూ నిండి, కన్నులకు విందు చేస్తుండేది. ఈనాడు మనలను పట్టి పీడిస్తున్న ‘వొంగ నాగరికత’ ఆనాడు కలికానికైతా కాన వచ్చేది కాదు. అప్పటి మన తెలుగు వాళ్ళంతా బాలచంద్రాదులకు అవర్సప్రాయులైన గొప్పఎకిమిళ్ళు. ఆనాటి మన తెలుగు లెంత నిజాయితీ పరులో చూడండి.

నన్ను వాళ్ళకు ఎంత శ్రేణి
దున్ను కంటే చాలుతుందో
మించి ముట్టరు కూడ పైనా
చిన్న చెక్కయినా.

అటువంటి కాలంలో కడలి ఒడ్డున ఒక పల్లె వున్నది. గాన్ని దొడ్డవార పరిపాలించే వాడు. ఆ గొరకి ఇద్దఱు కూతుళ్ళున్నారు - చిలకతల్లి; కోకిలమ్మ, కోకిలమ్మ నల్లనీడీ
చిలక తల్లి పచ్చనీడీ
చిలకతల్లికి కోకిలమ్మకు
ఎప్పుడూ పడదూ.

చిలకతల్లికి చిన్న నాడేమాటలాచ్చినై. కోకిలమ్మకు ఎన్నియేండ్లు వచ్చినా ఒక్కమాట గూడారాలేదు. తండ్రి చిలకతల్లికి రంగు రంగుల చీరలు తెస్తాడు. కోకిలమ్మకు తీసుకురాడు. వైగా ఊరికే కోప్పడుతుంటాడు. చివరికి చిలకతల్లికి గూడా ఆమె అంటే చులకనే! పాపం, కోకిలమ్మ ఏం చేయగలదు?

చిలకతల్లి పెక్కిరిస్తే
తండ్రి వచ్చి కసురుకుంటే
తల్లిడిలుతుందీ.
తల్లిమాత్రం ఏం చేయగలదు కనుక!
తల్లి యేమీ చెయ్యలేకా
తాను కూడా విసుక్కుంటే
కోకిలమ్మ లోనె లోనే
కుమిలి పోతుందీ.

తల్లి దండ్రుల ప్రేమాను రాగాలకు
నోచుకొని కోకిలమ్మ ఏ అడవిలోకో
వెళ్ళి, ఏ చెట్టు క్రిందో కూర్చోని, చిన
దుస్థితిని తలచుకొని లోపల్లోపలే కుమిలి
పోయేది. తనలోని వేదనను ఎవరితో
నన్నా చెప్పుకుంటే, ఉపశమనంగా
వుండేదే! కాని -

చెట్టులోనో పుట్టులోనో
చెప్పుకుందా మన్న గానీ
ఎట్టివాడో వాడు నోరూ
పెట్టలేదాయే.

కోకిలమ్మ యింటికి రావటం మాని
వేసింది. గూళ్ళులేని పచ్చుకలకు గూళ్ళు
కడుతూ అడవిలోనే వుంటున్నది -
పాపం!

కోకిలమ్మ యింట్లో నుంచి వెళ్ళి చాల
కోజులైంది. తల్లి ఆమె కోసం బెంగ
పెట్టుకొన్నది. ఇంటినుండి బయలుదేరింది -
కూతురును వెదకటానికి.

పెద్దపులులు నివంగులూ ద
ప్పికలు తీరగ నీరు త్రాగే
దొంగ త్రోవల నెల మొదళ్ళూ
తొంగి చూసిందీ.

పెద్దపులులను కూడ చంపి
పీల్చి పిప్పిగ చేసి వేసే
అడవి కుక్కలు వ్రాకులాడే
కడలు చూసిందీ.

ఇంకా ఎక్కడెక్కడో తిరిగింది.
ఎక్కడెక్కడో వెదికింది - కాళ్ళు అరిగే
లాగా. ఇంత సేపూ తల్లి వెనుకే వస్తున్న
కోకిలమ్మ ఆమె బాధను చూసి గొల్లు
కున్నది. ఉణుములా ఉణిమింది, మెలు

పులా మెరిసింది. ఒక్క గంతున వచ్చి
తల్లి వాళ్ళో వ్రాలింది. ఇద్దరూ ఒకరి
నొకరు కాగిలించుకొన్నారు. ఒళ్ళు తెలి
యకుండా ఒక చెట్టు మొదట ఒరిగి
పోయారు.

తల్లి బిడ్డల ప్రేమ అంటే
యిల్లాగు వుండా అటంటూ
మెల్ల గా పాడింది అడవిలో
పిల్ల నెలయేరూ.
తల్లి బిడ్డల ప్రేమ అంటే
యిల్లాగు వుండాలటంటూ
గాట పిల్లల వెనుకల్లో
రాగాలు తీకామా.

ప్రకృతిదేవి గూళ్ళు తెలియక పాట
పాడింది. నూతన శోధను దిద్దుకొన్నది.
ఇంతలో పూవులతోడు నవ్వులు చివ కతూ
చేరివచ్చాడు. అందలూకలిసి కోకిలమ్మను
పెండ్లి కూతురిని చేశారు. పూలతోడును
పెండ్లికుమారుడిని చేశారు. వారి పెండ్లికి
అడవిలోని చిగురాకు అన్నీ తోరణం
లైవై, వెనురు కట్టి సన్నాయి పాట
పాడింది. పూల సోనలు కరిసినై, తేనె
పాటలు విరిసినై, అందాల త్రోవలు వెలి
సినై, రాజనాలు పండినై, పులులు
పైతం గండ శిలల్లో కాపలా కాసినై.
పూలతోడుతోకోకిలమ్మ పెండ్లి వైభవంగా
జరిగింది.

చిలకతల్లి మహావ్యయంబున
నిలచినవి సాంస్కృతిక వాక్కులు
కోకిలమ్మ తెనుగు పజుకూ
కూడ బెట్టిందీ.

అంటూ కోకిలమ్మ పెండ్లిని ముగిం
చారు - సాహిత్య పాఠోహిత్యాన్ని వహిం
చిన విశ్వనాథ వారు.

కోకిలమ్మ పెండ్లి ఒక గేయ ఖండిక
కాదు. మహా కావ్యం. పరిమాణంలో
ఎంతటి అల్పమో, గుణంలో అంతటి
అనల్పతమం ఒక్క మాటలో చెప్పా
లంటే - మహాపర్వతాన్నంతటినీ చిన్న

అమాయికుల ఉపశమనం

- శ్రీ జి. శ్రీశైలం.

తోటి మానవులు

పట్టపగలు దొచుకొని
చుక్కల్లోకి చంపనప్పుడు
దాగుల్లోని వీధి దీపాలు
నీకోయార్గం చూపిస్తామని
స్వాగతం పలుకుతుంటాయి.

ఆ నెలుతురులో

నష్టాలను, కష్టాలను నెమరు వేసుకుంటూ
ఉపశమనం పొందుకుంటారు అమాయికులు
మళ్ళా సుస్వోదయము -
ఎగురు గూస్తారు.

వేకుళూ కుక్కుడ

పాటి ఆనవాలు చూపుతుంటే
నిన్నను మంచి
కొత్త క్రొంగొస్తే శక్తి?
పుంజు కుంటారు
అడుగు ముందుకు వేస్తారు.

—)(—

అద్దంలో చూపించారు విశ్వనాథ అదొక
ఇంద్రజాలం. ఆ విద్యలో సిద్ధవాస్తులు
వారు.

కరుణారస సంభరితమైన ఈ కథను
అద్యంతరమూ రసవత్తరంగా చిత్రించి;
సారస్వత శీలరి హృదయాలలో సుఖిర
స్థానాన్ని సంపాదించుకొన్నారు - శ్రీ
విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు. అందుకే
వారు ఆధునికాంధ్ర సాహితీ విశ్వ
నాథులు.

(అకాశవాణి, విజయవాడ కేంద్రం
సాజన్యంతో.)

—)(—

పోతన మహాకవి

- శ్రీ జి. ఏ. ఎస్. ఎస్. సోమయాజీశర్మ, ఎం. ఏ.

(గత సంచిక తరువాయి)
తెలుగు కవుల నమకరించిన తావు లివి.
నన్నయ - పోతన:-
శ్రీవాణీగిరిజా శ్చిరాయ దధతో వక్షో
ముఖాంశేషు (భార-ఆది 1-1)
సిరియనునాణి గారి యను చెన్నగు
కన్యకు మేను వాక్కు (వీ-వి 1-2)
నయ బొంకగఁ బ్రాణవ్యయమున
(ఆది - 3-178)
నారిజాక్షులందు వైవాహికములందు.
(భాగ - 8)
వీరవ్యరయ్య! ద్రుపద మహారాజులె?
(భార - ఆది. 6-90)
వీరవ్యరయ్య! శ్రీకృష్ణులుగారా!
(భాగ - 10-2-374)
సహకా! ముత్తెను సహకారుఁ
బున్నాక!
పున్నాగులక! భూభువన తిలక.
(ఆరణ్య - 2-95)
పున్నాక! కానవే పున్నాక వంశికుఁ
దిలకంబ! కానవే తిలకనిటలు (భాగ -
10-1-1008)
నీ పుణ్య సుపు కలనన (భార-ఆది-
4-91)
తన ధర్మమిత్తి కలనను (భాగ-3-455)
శిక్కిన్న పోతన :-
విచ్చెం గ మిరిము కాపులు (భార -
వికా - 2-237)
కచ్చెం జల్లని గాడ్పులు (భాగ -
10-1-1304)
ప్రాణంబుతోఁ గూడ రక్కస చన్నుల
పాలుద్రావిన ప్రాధబాలుఁ డితడ!
(భార - ఉద్యో - 3-175)
వీడఁ టేరక్కసి విగత జీవిఁజన్నుఁ
బాలుద్రావిన మేటి బాలకుండు. (భాగ-
10-1-1249)

ఎఱుగన పోతన:-
కుడిచినపుడు నిద్ర గూరిన యప్పుడు.
(నృ. పు. 3-151)
పానీయంబుఁ గ్రావుచున్ గుడుమన్
భాషించుచున్ (భాగ - 7-113)
ఊపర బీజముల్ భసితయోజ్యఘృతం
బులు. (నృ. పు. 5-24)
ఆంధ్రేహద ముమల్ మహాబధిర
శింఖావాచముల్. (భాగ - 7-168)
వాసుదేవుని పాదవనసుకంబుల భక్తి
తగదను లిండ్రీయుఁ దండ్రీగాఁడు.
(నృ. పు. 5-22)
కహూక్షు నర్చించు కరములు కిరములు
శ్రీనాథు వర్ణించు జిహ్వా జిహ్వా.
(భాగ - 7-169)
అడఁగఁ బోయినప్పు డిసురార్థికఁ
డంబుజనాథు. (నృ. పు. 3-149)
అపదము మనము హరితి (భాగ -
7-248)
గొడుగుగఁ జేసె గోవులకు గోవుకమా
రులకున్ నగంబు, (హరి - పూర్వ -
7-178)
హరి దోడ్పండము కామ గుబ్బ శిఖరం
బాలంబి ముక్తావళుల్, (భాగ - 10-1-
920)
నాచన సోమన - పోతన :-
చతురవచో విలాస గుణసాగర సాగ
ర మేఖలావనీ. (ఉ. హ. సం. 1-66)
సరిసవచో విలాస గుణసాగర సాగర
మేఖలామహీ (భాగ - 4-974)
అరిఁ జూచుఁ న్నహరిఁజూచుఁ జూచు
కము లందంద మందార, (ఉ. హ.
1-162)
పరుఁజూచున్ వరుఁ జూచు నొంప
నలరింపన్, (భాగ - 10-2-178)

తంత్రవిద్యోదంబు తడవు పైఁ పనివేళ్ళు
గొనయంబు తెగలపైఁ గోరుకొనుట.
(ఉ. హ. 1-161)
వీణఁ జక్కఁగఁ బట్టి వెగవలుంగని.
కొమ్మ బాణాసనం బెల్లు పట్ట నేర్ప.
(భాగ - 10-2-8)
మల్లిఖార్జునభట్టు - పోతన:-
పాటితగుడ్డ సత్త్వవన వాటక
(భాస్కర - బాల - 281)
సవరత్నార్థము తిండ్ర సంపఁజని విశ్వా
మిశ్రుఁడున్. (భాగ - 9-267)
సరసిజ సౌందర్య సదనంబు వదనంబు
చారుసుధారస ప్రావిమోవి.
(భాస్కర - సుందర - 153)
పల్లవ వైభవాస్పదములు పదములు
కనకరంభాతిరస్కాగులూరులు (భాగ -
10-1-1711)
రంగనాథుడు - పోతన :-
ఘనమైనపగుష రాక్షస భాషణములు
ననకాది మోగీంద్ర సన్నతుల్ గావు.
(రంగ - యుద్ధ - 404 పుట.)
సమదపుష్పంధయ ఝంకారములు
గావు.
భీషణ కుంభేంద్ర బృంహితములు.
(భాగ - 10-2-153)
కొందఱు 'నీలకంఠనకుసు నెచ్చెలి
గాఁగొకో?' (వీ. వి 4-47) అను వీర
భద్ర విజయ పద్యము 'శితికంఠరునకు
నెచ్చెలికాఁడు కాఁగొకో?' (కాశీ -
7-60) అని కాశీఖండములో నించుక
పాతభేదముతోఁ గన్పట్టుటచే శ్రీనా
థుని బోతన యనుకరించినట్లు చెప్పు
చున్నారు గాని పోతననే శ్రీనాథుఁ
డనుకరించినట్లు తోచును. వీరభద్ర
విజయ పద్యముకంటె గాశీఖండపద్యము
నడక బాగున్నది. వీరభద్ర విజయ
రసనా కాలము 1390 ప్రాంతము కాశీ
ఖండ రచనకాలము 1430 ప్రాంతముని
విమర్శకుల యాశయము. ఇఁక బోతన
భాగవతము ననంతర కాలములో మడికి

సింగన మొదలుకొని పండరినాగుని వజ్ర
కును గల మహాకవులందఱు ననుకరించి
నారు. అధునిక కవులపై గూడఁబోతన
భాగవత ప్రభావ మెవ్వవగాఁ గలదు.
దీనిని సవిస్తరముగా మఱొక్కచోట
నిరూపింతును పోతన భాగవతము భక్తి
రసప్రధానమైన నుందర పురాణరాజ
మగుటచే మన తెలుఁగు దేశమునందే గాక
తమిళ, మహారాష్ట్ర ప్రాంతములలోఁ
గూడఁ బ్రచుర ప్రచారము గాంచిరి.
17 వ శతాబ్దములో సంస్కృతములో
1) విశ్వ గుణాచర్యము 2) లక్ష్మీసహ
స్రము 3) కలికి చంపుచు 4) ప్రహ్వ
నంద నాటకము 5) రాఘవ యాదవీ
యానులోచన విలోచన కావ్యము 6) సుభా
షిత కాస్తుతిము 7) విధిత్రయ పరితా
ణము 8) ముగంసా మకరందము మొద
లగు నుద్గ్రంథములు గచించి కాంచీపుర
వాస్తవ్యుడైన వేంకటాద్వైత మహాకవి
పోతనగారి భాగవతమును గొన్ని తావు
లం దనుకరించినాఁడు.

పోతన వెంకటాద్వైతి.

ఇమ్మును జేర్వరాధముల కచ్చి

పురంబులు వాహనంబులున్

సామ్యము కొన్నిపుచ్చుకొని చొక్క

శరీరము వాసి కాలుచే

సమ్మెట ప్రేటులం బడక సమ్మతితో

హరికిచ్చి చెప్పెనీ

బమ్మెర పోతరా జొకఁడు భాగవతంబు

జగద్ధితంబుగన్. (భాగ - 1

శ్రీనాథ స్తవనాను రూపకదనాం

వాణిం మహాహరిణిం

కష్టంహాకవయః కదర్యకుటిల

తాపాల సామ్యుర్వతే

దూరోపాహృతసార వైంధవ పయో

దేవాభిషేకోచితం

సంసేకే వినియంజతే సుమతయః

కాకాలవాలస్యకిమ్॥ (విశ్వ-42)

మహాంధక్షోణీప త్యపసద మనః ప్రీణన

కృతే

నమస్కారం బ్రూమా భగవతి చమ
త్కార వచనే॥ (లక్ష్మీ-1-9)

గర్వద్దుగ్ధ సుధాపతి స్తుతి పర

స్వహం కూపాంధ తా

నిర్విజ్ఞాతయ ఏష వేంకట కవిః

పంకేరు హావాసిని

ఆద్యత్వద్గుణ వర్ణనామృతి రపై

రానందతుం జృంభ శే

చించాపర్ణ సావ సన్నరసనః

పుండ్రేక్షు సానై రివ॥ (లక్ష్మీ-1-15)

సిరికిం జెప్పఁడు శంఖ చక్రయుగమున్

జేదోయి సంధిపఁడే

పరిచారంబును జీరఁడ భగవతిం

బన్నింపఁడా కర్మికాం

తరధమ్మిల్లమ్ముఁ జక్క నొత్తందు పవా

డవ్రాద్ధత శ్రీపదో

పరిచేలాంచలమైన వీరఁడుగ జ

ప్రాణావనోత్సాహియై॥ (భాగ-8-96)

లీలాలోలతహం రియోమగణయన్

నీలా ముగ్ధాకయన్

ముంచన్ కించ మహీ మహీశ్వరమయం

మంచం వాద్యంచయన్॥

ఆకష్టన్ ద్విజరాజ మప్యతిష వా

దాహంత! ఆకాంతరాత్

గోప్తం శౌరి దునిత్వోత్పద ఉదైత్

గ్రాహగ్రహస్తంజమ్॥ (విశ్వ-18)

శోషిత దానవుండు నృప

సోముఁడు రాముఁడు రాక్షసేంద్రచా

శేషవిభూతిఁ గల్పసమ

జీవిగిమ్ముని నిల్పె నర్థి సం

తోషణుఁ బాపతోషణు న

రూషణు శశ్వద దోషణున్ మితా

భాషణు నార్య పోషణుఁ గృ

పాషణు భూషణు నన్వి భీషణున్.

(భాగ 9-318)

కృత త్రిదశ పోషణం

కృశరథాంక సంతోషణం

పికాచకుల భీషణం

పురుతమశ్చటా పేషణమ్॥

వినమ్రగద శోషణం

విహిత వారిహో న్యేషణం

నమస్కురుత! పోషణం

నను నభిషేక భూషణమ్॥ (విశ్వ - 12)

భాగవత ప్రామాణ్యము :-

లాక్షణికులు భారతిమును బ్రహ్మణ
ముగాఁ గైకొనలేదనికొందఱు తలంపురు.
అది సత్యము గాను. వెల్లంకి తాతంభట్టు,
అప్పకవి. అశోకుల పండితుఁడు. కూచి
మంచి సిమ్మకవి, కూచిమండ్రి వేంకట
రాయఁడు, చిన్నయనూరి, బహుజన పల్లి
సీతారామాచార్యులు, చల్లనారాయణ
శాస్త్రిగారు, వజ్రలవాగు, భాగవత
మును బ్రామాణ్యముగా స్వీకరించినారు.

వెల్లంకి తాతంభట్టు - కవిచింతా
మణి.

వెల్లంకితాతంభట్టు తన కవి తా
మణిలోఁ బోతనగాఁ భోగిని దండకమును
నాగాయణ శతకమును బ్రహ్మణముగాఁ
పాఠపెను.

అప్పకవి యము.-

అప్పకవి సహజపండితుని సంస్క
రించి (1-28) భాగవతము సలక్షణమైన
దని చెప్పి రేఫశకట రేఫ సాంకర్యముం
డుటచే- బూర్వలాక్షణికు లుదాహరింప
లేదని తాను

‘సర్వఫల ప్రదాతయును’ (భాగ-2.210;
అప్ప 4.19)

అను పద్యము నుదాహరించినాఁడు.

కవిశిరోభూషణము .-

కావ్యే బమ్మెర పోతరాజ నుక

తేరాంధ్రే కృతీశః స్వయం

కించి తస్య సుదుష్కరం రచిత

వాన్ సర్వజ్ఞ చూడామణిః ।

లక్ష్మీశః స్వరహస్య మాదర భగవత్

పద్యైః తిహృద్య పదైః

యస్మాజ్ఞా బలతో వివేక చతురా

లోకే భవేయ రజనాః ॥

భాగవతమునందు 'అల కైకుం' పురం బులో నగరిలో' (భాగ-8 అను పద్యమును శ్రీవిష్ణుమూర్తి స్వయముగా బూరించినాడని యహోబలపండితుడు పోతనగారిని స్తుతించినాడు.

పునఃపునః వివేకనములు (10-1-122) అను పద్యములో 'మఱిగి' యని వాడుట సాధువుకాదని యహోబలదభిప్రాయపడినాడుగాని 'మరిగి' యను దానిని సాధురేఖముగా నెఱుంగ వాడినాడు.

'అస్త్యస్త్యు గీత' ఇత్యాద్యను సారణ 'కలండు కలండ నడువాడు ఇత్యాది రూపకల్పనా' అని ముదిట 'కలండు కలండ నెగు నాడు కలండో లేనో' (భాగ-8-66) అను భాగవత పద్యము నుదాహరించినాడు.

ఆకర్ణింపును పెద్దలతి హర్షమునన్ (8-21) ఇత్యాదో 'ఆకర్ణింపును మహా త్కులహర్షమునన్' ఇత్యాది పాత ఏవ సాధుః॥

'అకర్ణింపును' అసాధునని యహోబలుని భావము. నారాయణీగూంధ్ర వ్యాకరణము దీనినే సాధువుగాను నుదాహరించినది.

అహోబల పండితుని దృష్టిలోనన్నయ భారతి మొకటే ప్రమాణము. తిక్కన తిక్కనాది ప్రయోగములు కూడ నప్రమాణములు. కావున భాగవతము పోక చోటఁ బ్రమాణముగాఁ జూకొనుటయు పోకచోట నప్రమాణ మనుటయు సంభవించినది. ఇట్లే 'పొండు భూవరునకుఁ గోడలైతి' (ఉద్యో 8-108) నిత్యాది వచనం త్వనాకరమేవ! ఏలేన 'మధుకైట భారతి మఱది రమ్మనిపిల్చి పనిగొంట నీకుఁ బ్రాభవముగాదె (శృ.నై. కి. 127)

ఇత్యాది వచనస్య ప్రామాణికత్వమే వేత్య వధేయమ్! ఏవంస్థితే సుగుణః గని యెడు కొడుకు' 'నీవు ఘోరించుంటే' ఇత్యాదీనాం భాస్కర తిక్కయబ్బాదీనాం కవివచనానాం కిం మూలమితి వయం న విద్యః॥ అని తిక్కన భాస్కర శ్రీనాథాది వచనములను గూడఁ ద్రోసి పుచ్చినాడు. మొత్తము గూడ నహోబలపండితుడు భాగవతమును బ్రమాణముగా స్వీకరించినాడు.

స్వలక్షణసాగ సగ్రహణము -

కూచిమంచి తిమ్మకవి స్వలక్షణ సార సంగ్రహమునందు రేఖ - శకట రేఖప్రకరణములో -

మాలుపడంగ లేని (1-345) నెఱచిన వాని (8-346) హరించవలయు (8-359) మఱియు సరోజ (8-363) హరి పదసేవకుడు (8-362) సునీజగన్ (8-364) హరి నీముఖమున (8-365) పొలుడులేచి దిక్కులకు (8-389) ఎఱుంగుడు జీన నాపథము (8-348) తొక్కిలరావు పిల్లలకు (8-357) అలుకన్ (8-15) కలుచుచు (8-350) ఎఱిగితిమి (8-352) పురసగుల (10-1-122) పాలుగురు గిడుగు (8-350) నెఱవ యొకటె (8-351) వెనుములేని (8-355) కలుచిన భుజము (8-356) ఎఱుగమి వైనను (8-360) కరుణాపయోనిధి (8-361) అను పద్యములనుదాహరించినాడు. ఇవి కాక -

పురుటాలు - ఇకార వికల్పసంధి కం॥ పురుటాలికిఁ బరిదినములు (8-516) అలకములు - నీ॥ నిటలాలకములంట నివురు జంజామ్మని (8-104) అనుపద్యములను గూడఁ బ్రమాణముగాఁ జూపినాడు.

సుకివి మనోరంజనము:-

కూచిమంచి వేంకటరాముడు పోతన ప్రయోగముల నెన్నింటినో ప్రమాణ

ముగాఁ జూపినాడు. ఇతఁడు కూచిమంచి తిమ్మకవి యుదాహరించిన పద్యములనే కాక యితర వద్యముల నెన్నింటినో యుదాహరించినాడు.

బిందుప్రాసము - నకారము కలిపిన హల్లున్ను బింగువు గాపలఁ గలఁజ్జున్న ప్రాసమగును. అంధ్రలక్షణ చక్రవర్తి బమ్మెర పోతరాజుగారి దశమస్కంధము

కన్కలు మద్దుపల్కలును (భాగ-10-2-265)

అఖండ యతిప్రకరణము - శ్రీనాథాది మహాకవి ప్రయోగములు 4 అలుకది గూలు లక్ష్యములు వ్రాసినాము. భారతి తుల్యమే కాన పోతరాజుగారి భాగవతమునండి కూడ కొన్ని ప్రయోగములు చూపుచున్నాము.

లోకన, పైకాంధ్రకు భక్త పాలన కళాసంస్కరణ 1-1:

పొట్టును నేత్రయును నెఱుగావు నిజ జూటార్చెను డున్ (8-245)

కాం. తొండు దగన్ని మజ్జనముగ-న్నన్ (8-374)

లో, కైక శత్రుయోధురయ - కారణ (10-1-680)

కన్నుల, కభిలాష్టలాభంబు గలుగు మందు (10-1-1706)

భాగవత భాగవత రామాయణాది మహాకావ్యలక్షణముల డేవుని నాల్గు వ్రాసినాము.

ప్రాణపదము హల్లువ - పోతరాజుగారి భాగవతము.

ప్రాణంబును నిమిషభంగురములని మగువా (8-185)

చీరు - పిలుచుట రేఖమన్నాగు, కాని నెండును గలవు. శకటరేఖ మగుటకుఁ పోతనగారి భాగవతము.

చీఱుడు మాతృసంఘమువనించు. (1-1-4)

(స శేషము)

కాళహస్తి మాహాత్మ్యములో అష్టాదశ వర్ణనలు

- శ్రీ ఎస్. ప్రభాకర్, ఎం. ఏ.

తెలుగు సాహిత్యమున స్వర్ణయుగముగా పేరుపొందిన రాయలయొద్ద అష్ట దిగ్గజములలో నొకడుగా వెలుగొందిన ధూర్జటి కవితాప్రవృత్తిలో అవ్వితీయుడుగా లచినాడు.

‘ప్రబంధకల్పనాకథా...’ అనుచోట ప్రబంధము సాహిత్యమున నొక ప్రక్రయంగా నిలిచి యున్నది. ప్రబంధ లక్షణములు కొన్ని లాక్షణికులు చెప్పియున్నారు వానిలో ముఖ్యమైనవి అష్టాదశ వర్ణనలు.

ధూర్జటి తన కాళహస్తిమాహాత్మ్యమునందు ప్రతి అంకమునందును తన భిక్షావేశమును అద్వైత భావ సమన్వయమును ప్రతిబింబింపజేసెను. అష్టాదశవర్ణనలలో మొదటగా పురవర్ణనతో ప్రాంభించినాడు.

‘పరిచిత బిందు యోగిజనంబు పోలికన్’

అను పద్యమున క్లిష్ట పదసంయోజనము కామినీజన యోగి జనసాధారణ అర్థముతో గూడి కవికిగల క్లాప్తమును, యోగాభ్యాసము నందు గల ఆదరమును కామినీ జనములలో ప్రస్ఫుట మగునట్లు చిత్రించినాడు.

మధురాపురమునుండి వేశ్యలను కాళహస్తికి గొనివచ్చు త్రోవలో కుభకోణమునద్ద వారిచే సముద్రమును త్రాగునట్లుచేసిన ఘట్టమున సముద్రవర్ణన సంభవముగా సాగినది.

వచ్చి భజియించి

.... .. పటలమగు నబ్జన్

కవి చంద్రోదయ వర్ణనమును రెండుచోట్ల గావించినాడు.

‘ఉదయగ్రావము పానవట్ట మభిషే
కోడ ప్రవాహంబు వా

ర్థ, దగ్ధాంతము దూపధూమము,

స్వలగ్నీప ప్రభారాజి కా

ముది. తారానివహంబు లర్పిత

నుమంబుల్ గా దమోదూర సా

ఖ్యదవై. శీతగర్భ స్తిబింబ శివలింగం

బొప్పె బ్రాచీ నిశన్’

ఇందు కవి చంద్రబింబమును శివలింగముగా ఉదయ పర్వతము పానవట్టముగా

సముద్ర ప్రవాహము అభిషేకోదకముగా

చీకటి ధూపముగా బొప్పెల దీపముగా

నక్షత్ర సమూహము పుష్పార్చనగా

దూపించించి తనకు గల శివార్చనా

సక్తిని ఈవర్ణనలో కల్పనా చమత్కారముతో వివరించెను.

‘ప్రాకృతి నెన్నెల వేపు టెటి తో

యము విడబోయు హేమ కల

కాకృతి చంగ్రుడు నొప్పె నయ్యెడన్’

అని చతుర్త్వాశ్వాసమున చంద్రుని వర్ణించెను.

అగస్త్యుడు స్వర్ణముఖుడని తెచ్చు

సందర్శమున శీత కాలమును నిట్లు

వర్ణించెను.

‘ఆ తరువాత జంతునివ

హంబు వడంక నణంకు వేది యో

హతి పాగివల్లభుల

కంతితముం బరిరంభణంబులన్

ప్రీతుల జేయ నూర్చు శశి

బింబ మటంచు జకోర దంపకుల్

భీతి గొలుంగవచ్చె నతి

భీకర శైత్యము శీతకాలమున్॥

ఋతువర్ణనలో సంతేపముగా వర్ణించుట

ఇతిని రచనలో ఒక ప్రత్యేకతగా చెప్పు

కొనవచ్చును. ఈపద్యమున ధూర్జటి

సంయమము ఎట్లు సాగెనో తెలియును.

యొద్దవర్ణనము ద్వితీయాశ్వాసమున

శివ పద్యమునుండి రీడవ గద్యము వరకు

కొనసాగినది. ఇందు-

84 వ పద్యమున బ్రహ్మ తనకుమాగు

డగు ఉగ్రుడను వానిని యొద్దమునకు

పంపుచు అస్త్రచయము వజ్రకంచుకమును

సింహములు పూన్చిన రథము నిచ్చి నీ

సహజస్థలని చూడక అందరిని చంపు

మని ఆశించెను. యొద్ద ప్రాగంధమును

‘బలములు గీర్చి ... పెకొను రీతికన్’

అను పద్యమున రాక్షసులు శ్రీరాముని

పొన దండ్రి త్రిట్లుఉగ్రునిపై రాక్షసులు

దండెత్తి రని వర్ణించెను.

‘శిశుల్లక్ష్మిదలంగ ... గవ్యాదు

లన్’ అను పద్యమున శత్రుదరిసోచిత

మైన పద వర్ణ సంయోజనము కన్పి

చును.

మృగ గూ వర్ణనలు ఎట్టి యశ్శిము

లేకుండ తిన్నని చరితమున ... ధటి

సహజముగానే కావించెను.

తిన్నడు వేటకై బయలు దేగునపుడు

బంధువులతో గూడి కాత్మేని వూజలు

జరిపెనని తెలుపు సందర్భమున మధుపాన

వృత్తము గూడ సహజముగా గావించెను.

‘నితి యొక్కక ... గూడ వేడుకన్’

అను పద్య విందుల కొక ఉదాహరణగా చెప్పవచ్చును.

జల క్రిడలపై కవికి ప్రత్యేక దృష్టి

లేకున్నను సగోవర వర్ణనమును

‘తిమ్మలు ... వేడుకన్’ అను పద్య

మున మధురగతిని వర్ణించెను. ఇందు నడ

కలో నాద సౌభాగ్యమితి కయించినది.

వర్ణనలలో పలుతావులందు ధూర్జటి

వస్తు ప్రదర్శనమున పరమహంసల సామ్య

ము తెచ్చుట, పరిబ్రహ్మను సంధాన పరి

త్వము ప్రతిపాదించుట చూడ నితనికి

తురీయాశ్రమ స్వీకారము నందాదరము

విదిశమగుచున్నది.

కుమారోదయవర్ణనలో, తిన్నడు నాథ

దంపతులకు జన్మించినపుడు సహజముగా,

మధురముగా వర్ణించెను.

గురజాడ “మధురవాణి” - ఒక పరిశీలన

- శ్రీ మధుర మురళీకృష్ణ.

మానవ సమాజంలో వివాహ వ్యవస్థ ఏర్పడినప్పటికీ వేశ్యా వ్యవస్థ కూడా ఏర్పడింది. కులకాంతల పాత్ర ప్రత్యాన్ని కాపాడడం కోసం, మగవాళ్ళ శారీరక వసగాలను తీర్చడం కోసం సమాజంలో వేశ్యా వృత్తి అవతరించింది. డబ్బు సంపాదించడమే వీరి ప్రధాన లక్ష్యమైనప్పటికీ, అందుకు నిమిత్తం లేని పవిత్ర ప్రణయ ప్రస్తావనలతో ‘భారత’ చంద్రముఖి’ వంటి వివాహ బంధంతో సంబంధంలేని ప్రణయవలన తెలుగు సాహిత్యంలో స్థానం అందుగా వైనా లేకపోలేదు. మాట చతురతలో, చూపురసితలో ఆఖండమైన తెలివి వేటలలో, ఆత్మభీమానంలో మరెక్కరికీ నాటిరాని అసాధారణ వేశ్యను మహాకవి గురజాడ

తన దృష్టివల్లయెనివుడు ఆమె నావ్యాధ్యంతరి శరీరములను పరమశివుని విలాసము లను,

‘‘శిలీం... అమ్మంద గామినికని’’ అను పద్యమున కట్టించెను. ఇందు శివ శక్తి ధుమ్యని ప్రాసార్థనమునకు సంబంధించిన తీరున పరమేశ్వర దివ్య విలాసమును కవి యోజించినాడు. తిన్నని బాల్య క్రీడలందును, యాయా జంగమ దాసీ సమావేశమునందు, శతానంద శత నాదేశతా సమాగమమునందును గురత వర్ణనము అతి సంయత్తిముగా గావించినాడు.

ధూర్జటి ఏ వర్ణనము చేసినను పరమేశ్వర భావనా సంబద్ధముగ సాగించినాడు.

ఇట్లు కాళహస్తి మాహాత్మ్యమునందు అష్టాదశ వర్ణనలు రమ్యముగా, రసవంతముగా చేయబడినవి.

...—...

తన ‘కన్యాశుల్కం’ లో సృష్టించారు ఆమెయే మధురవాణి.

ఈవాటకంలో వున్న పాత్రలవలె సజీవంగావున్న పాత్రలు ప్రపంచనాటక చరిత్రలోనే అరుదు. అందునా మధురవాణి సృష్టి అక్షరాల ఆపూర్వం. తెలుగు సాహిత్య చరిత్రలో లోలో త్రిరపాత్రగా ప్రపంచ సాహిత్య చరిత్రలో అగ్రశ్రేణి పాత్రగా న భూతో న భవిష్యతి’ అని పించు కన్నది మధురవాణి. అనుభవం, ఆలోచన - రెంటిలో ఏ ఒక్కదాని వైపు మొగ్గుచూపకుండా, సత్యాన్వేషణ చేయాలని గురజాడ అభిప్రాయం. అక్షరాల ఆయన సత్యాన్వేషణలోంచి ఆవిర్భవించినదే మధురవాణి.

కన్యాశుల్కం ప్రథమకృతిగాటిక మధురవాణి అంత ప్రాముఖ్యంగల పాత్ర కాదు. ద్వితీయ కృతి మొదటి పన్నెండు శ్లో మధ్యకాలంలోనూ, ఆమె కథా నాయిక కావడానికి వేశ్యా సమస్యను గూర్చి, గురజాడవారి దృక్పథాలలో క్రమ పంజామమే కారణం. అసంపూర్ణ జ్ఞానంతో, అవాస్తవిక దృక్పథంతో నున్న ఆనాటి సంస్కృతలను ఫిరించలేని ఉన్నతమైన స్థితికి ఎదిగి పోయిన ఆయన హృదయ నాటకంలో బాల్య వివాహ నిషేధం, వితంతు వివాహ ప్రోత్సాహం, కన్యాశుల్క ఖండన మొదలైన వాటికంటే, అసంపూర్ణంగానైనా ‘యాంటి-నాచ్’ సమస్యనే పరిష్కరించిన దని చెప్పవచ్చు.

ప్రధానంగా రెండవ భవాలు ఆయన నాటకం ప్రథమకృతిలో ప్రాముఖ్యం లేని మధురవాణిని ద్వితీయకృతిలో గొప్పవ్యక్తిగా తీర్చిదిద్దాయి. మొదటిది శ్రీ. శ. 1905 లో ప్రకటితమైన ఆర్థర్

విలియం శేడార్ ‘సెలిటివ్ నాచ్’ చదివాక, ఆయన దృష్టి వసంత సేనపై ప్రసరించినది తత్ఫలితంగా ఆవార ప్రజ్ఞా వంతురాలుగా, వసంత సేన కంట ఉదాత్తమైన రీతిలో, ఆమె తత్వాన్ని తన రక్తంలో నింపుకొని, మధురవాణి ఆవిర్భవించింది. గండన కారణం విజయ నగరంలో ‘మద్దల మహాలక్ష్మి’ అనే శివ దాసి కులానికి చెందిన వేశ్యాగన ప్రభావం ఆయనపై పడడం. ఆమె నుంచి గాత్రం కలిగినది. సంగీత వాద్యాలలో నేర్పరి. అయితే ఆమెకున్న పెంకిన మనే లోపాన్ని తొలగించి, ఉత్తమ సంస్కారంగల ఉత్తమ శివిగా తీర్చిదిద్దబడింది మధురవాణి.

మధురవాణి సమాజంగా రూపసి, గిరి శం దృష్టిలో, ‘బ్యాటిఫుల్ నాచ్ డేవిల్’, పూజారికి ‘పుత్తడిబొమ్మ’ కరటక శాస్త్రీకి ‘త్రిలోక సుందరి!’ డిప్టీ కలెక్టర్ నుండి కొండిభొట్లు వరకూ ఎవరూ ఆమె వలనుండి తప్పించుకు పోలేదు. ఇతరుల పట్ల ఆమె ఎంత సాధుభావం కనబరిచినా, అవతలి వాళ్ళు ఆమెర్యాద దక్కించుకోలేదు. అందువలననే నాటకం మొత్తంమీద మధురవాణిని పూర్తిగా ఆర్థంచేసుకున్న పాత్ర ఒక్కటి లేదని చెప్పవచ్చు అన్ని ముఖ్యపాత్రలతోనూ సంబంధం వున్నదీ, ప్రధానమయినదీ, మధురవాణి పాత్ర ఒక్కటే!

సరసులందరి అంతరాంతకాలలో సానిదాని మీద నమ్మకం వుంటుందన్న విషయం ఆమెకు తెలియనిది కాదు. ‘సరసుల యిచ్చకాలకు సంతసించే సాని సమూలంగా చెడుతుం’ దనే సామెత నమ్మి, తల్లి బోధనల ప్రకారం నడచుకున్న నెరజాన. అందువలననే అంతరంగంలో ఎంత అంతిస్తుం ఘర్షణ వున్నప్పటికీ, సమస్యను స్వబుద్ధిలో పరిష్కరించుకొని, తనకు కావలసిన పరిస్థితులను తనే సృష్టించుకుంది. సాధారణ వేశ్య అయినా

అపారాధగా ప్రతిభతో తన చుట్టూవున్న పాత్రలకన్న తనే మిన్న యని ఋజువు చేసుకుంది.

అపారాధ ప్రతిభాకారి సానబట్టిన శ్రమ మధురవాణి ఆమెను ఏదోదం నుండి చూసినా, ఏదోదం గుణం రూపం చిమ్మగూ నే వుంటుంది. ఒకరి పోషణలో మిన్నపుడు మరయ్యేరిని సర చేరనివ్వని 'సాని సంసారి ఆమె, ప్రథమాంకంలో పాత్రప్రారంభంలోనే ఆమెనీతి ద్యోతక మవుతుంది 'వేళ్ళ ఆనగానే అత చుల కనా పంతులు గారూ? సానిదానికయ్యా తం నీతివుండొద్దా? మాపంతులు గార్లు (గీతం) పిలిచి, 'అగ్యాయుడునే మీ తోవ మీది. నా తోవ నాది' అని తేగ తేం పులు చేసుకున్నావో, నేను పరాధను రాలినే అని గుంచించింది. అంటుంది తనపై చేయి వేయబోయిన రామప్పంతు లుతో, గిరిశంకర్తో, పిల్లి, ఎలుకలతో అడు కున్నట్టు ఆహ్లాదంలోనే వుంది ఆ ప్రత్యేకత. అవతలి వాడు దుష్టుడయినా, బాధలో వున్నప్పుడు సముగాయించగల మంచి మనసు ఆమె. గీతం రామప్పంతు లిని కొట్టి, పారిపోగా, 'దొంగ బిల్లు కొట్టిన వాడిదే అవమానం, మీదికాదు' అని, తలపై మద్దు పెట్టుకొని, సముదాయి స్తుంది.

తనగుట్టు తను గుర్తంగా వుంచుకొని, అందరి గట్టూ సేకరించగల డిట్ట మధుర వాణి. గీతం వూటకూళ్ళమ్మల మధ్య సంబంధమూ, రామప్పగులు మీనాక్షుల మధ్య సంబంధమూ, తనకు తెలిసి, తన వ్యవహారం తను చూసుకుంటూ, తనను అవమానించినప్పుడు వారిని ఆ విషయం తెలుపకండి. తన వృత్తికి సంఘంలో మర్యాద లేదని తెలిసి, తను హీనమయిన దాన్ని బాధపడడంగాని,

తన వృత్తి ధర్మాన్ని కించపరచడంగాని చేయదు. ఎటువంటి పరిస్థితు లలోనూ తడబడక, తనపై తనకు గల అచంచల విశ్వాసాన్ని నిరూపిస్తుంది.

ఆమెలోని మరో గొప్ప విషయం, కరటక శాస్త్రం, అడదలచిన నాటకాన్ని గురించి పూర్తిగా తెలిసి, తనే మూత్రధారి యై, తన నవ్వును కట్టుకుందా మని విఫలయత్నం చేసిన కరటక శాస్త్ర శిష్యులొక్కడే ఆమెకు శత్రువునవాడు తన నేర్పుతో, మంచిశనసో అతనిని లోంగచుకుని, అందరిలోనూను తన నువ్వుతో పెప్పుకుని, ఎవరికీ హాని కలుగకుండా కథ నడిపిస్తుంది.

'వేళ్ళలు డబ్బు సంపాదించాలి, కాని డబ్బుతోనూ ప్రయత్నం చేరకీస్తున్నట్టు కనబడకూడదు' అన్నాడు శాత్రువుల నుడు. నిజానికి ధనార్జన, వేళ్ళల ముఖ్య అక్షణం. అదే వారి సందేశం అయినప్పటికీ, డబ్బాక్కరే ప్రధానలక్ష్యంగా కనబడదు. ఆవిషయం ఆమె చెబుతుంది. 'దొంగ - మాన ధనార్జన మే ముఖ్య పురిషాధం అదేనా పోషించే వారి పట్ల ... ఇంకవలపో? బతుక నేది వుంటే వలపు వన్నె తెస్తుంది అంటే వాడికి మిగాయి మీద ఆశ, సానిదాని వలపు, మనసులోనే ముగిగాలి. కొద్దికాలం వుండే యావనాన్ని జీవనాధారంగా చేసుకున్న మాజిలానికి వలపు ఒక్కచోటే ... బంగారం మీద.' ఒక వేళ్ళగా ధనం సంపాదిస్తుంది. అదీ పోషించేవారినుండి ఈమాటలు ఆమె స్వల్పమైన వృద్ధ యాన్ని చూపుతాయి. తనవద్ద రామ ప్పంతు లచ్చిన డబ్బు వున్నప్పటికీ లేదని బుకాయించడం ధనాపేక్షతో కాదు. తనపై పెరిగివచ్చిన డన్న ఆత్మ విశ్వాసంతో డబ్బు వెయ్యకొమని, తాళాల గుర్తి అందిస్తే విసుగుతుంది. ఇక్కడ ఆమెకు ఆత్మాభిమానం ముఖ్యం, పైగా

రామప్పంతులు పోషించ గలవాడు, 'డబ్బును గంజదగ్గ వాడు'

తనని కాపాడగల డిప్టీ కలెక్టరు కోసం అతని దగ్గరకు మధురవాణిని వెళ్ళి మని వాధేను పడతాడు కరకటశాస్త్రం. 'చి తను మికి లంచం యివ్వాలరా? అతడి దగ్గర మధురవాణిని పంపి; చేసిన పాపాలు శుడిచి పెట్టించడానికి నీలు పడకు కాబోలు' అంటుంది మధురవాణి. తను కనసగమయిన పనాలు సాగించు కోవడం కోసం కులపతుల నే పగ పుగు పులకదక పంపే ఈనాటి పుగుష పుంగ పులకు ఈమాటలు చేపక వేట్టలే!

ఆమెలోని సవి తత్వం వ్యక్తిత్వాన్ని సమాధిగా ప్రతి బి-బించే నాటకం లోని స సమాంకమే వేళ్ళవృత్తిని ఆమె యీసడించక పోయినా. ఆనాట వేళ్ళగా త్రికడం యిష్టంలేదు. 'కాపు మనిషి నైపుణి, ముగిసి పాలంలో కంగ ముక్కలకు, మిరప ముక్కలకు దోహదంచేస్తే గూవజీవం కాపాడగలిగే తన వాళ్ళన్న నా శిష్యుడు రేమీ! 'అనడం చూస్తే ఆవిషయం బలపడుతుంది. అయితే సోజన్యారావు పంతులుగారిని మాత్రాక, ఆమెకు వృత్తి నే వదలి పెడదా మన్న కోరిక కలిగింది. 'గూంటి - నా' అయిన ఆయనను కలుసు కోవడమే ఆమెకు కష్టం అయింది చివరకు కరటక శాస్త్రం కూడ. మధురవాణి విల్ల సోజన్యారావు చెడిపోతాడేమో నన్న భయంతో 'చెడ్డవారి కల్ల చెప్పకొట్టు తనవచ్చు, మంచివారి కల్ల మాటకాగుచేం కష్టం' అని తప్పించు కంటాడు ఆమెకు అతని వద్దకు తీసుకు వెళ్ళడం యిష్టంలేక సమా జంలో తనవృత్తికి గల హోస్యం తెలుసు కనుకనే, సోజన్యారావు పంతు లింటికి పుగుష వేష ధాణియై ని కి రా త్రి వేళ వెళ్ళింది.

వేళ్ళలకు సంఘంలో ఏనాడూ గౌరవం లేదని, కాని ఎవరూ సహజంగా వేళ్ళలు కా రని, అదిమానవ ప్రవృత్తికే విరుద్ధమని ప్రఖ్యాత విమర్శకుడు ఔర్ ట్రెండర్ సెన్సల్ అభిప్రాయం. సరిగ్గా ఈ అభిప్రాయమే మధురవాణిదీ. అందుకే తన హీనమైన వృత్తికి కారణం సంఘమే నన్న విషయం తెలియచెబుదామనే సౌజన్యరావును కలుసుకోవా అని నిశ్చయించుకుంది. సౌజన్యరావు సౌజన్యానికి ప్రతీక అయితే, మధురవాణి చెడునుండి ఉద్భవించిన మంచితనానికి ప్రతీక. ఆదర్శాలు అవకాశ వాదులుగా వుండకూడదని, వాటికి నిత్యజీవితంలో సంబంధం వుండాలని ఆమె భావం. సౌజన్యరావు వలె 'యాంటి - నాచ్' వంటి నివాదాలతో, వ్యక్తులతో సంబంధాన్ని తెంచుకోకుండా, స్వభావ సిద్ధమైన మంచిని గౌరవించడం, సఖ్యం కలిగి వుండడం అవసరమనే ఆమె ఆశయంతో నెరవేసిన సుభాషణ సారాంశం.

'వసంత సేనకంటే వేళ్ళ వెలికివీళ్ళరుల కల్పనలో వుండాలికాని, లోకంలో వుండ దని' నమ్మిన సౌజన్యరావు, మధురవాణి ముందు 'అట్టేనేపు నా యెగుట' కాని నిలచివుంటే, నువ్వు ఏ తగువు తీరిస్తే, అతగువుకి పోషకం అవుతా నేమో అని భయమేస్తుంది.' అనే స్థితికి దిగజారి పోయాడు. మధురవాణి ఆయన లోని వేశ్యా ద్వేషం హేతుబద్ధంకాదని నిరూపించి, తనవాదంతో ఆయనను చిత్తు చేసింది. 'నాయెత్తు ధనం పోస్తే వేశ్యను ముట్ట' నని, వేశ్యా స్పర్శ తగిలిన చోట శరీరం కోసేసుకుంటానన్న ఆయన చేత 'షేక్ హేండ్' తీసుకుని, తన ప్రజ్ఞను ప్రదర్శించుకుంది.

'వేశ్యలు విద్యలు నేర్చి, ఇతరవృత్తుల వల్ల సత్కృతమైతే చెయ్యడం సౌజన్య రావు సమ్మతమేకాదు, నేటి ఆదర్శవాదు

లందరి అభిప్రాయంకూడ. కాని 'అట్లా చేస్తే తనువంటివారు వివాహ మాడు తురా?' అన్న మధురవాణి ప్రశ్ననాడే కాదు, ఈనాటి సమాజానికి ఓ సవారే! సరిగా ఇదే అభిప్రాయాన్ని 'సంస్కార వృద్ధయం' అన్న కథలోనూ వెలిబుచ్చారు గురజాడవారు. 'నాబోటిభోగం పిల్లను ఏమర్పాదస్తుడు పెళ్ళాడతానో చెప్పండి మీరే' అంటుంది అందులో సరళ, రంగ నాథయ్యరుతో. వేశ్యాజాతి చెడ్డది కావచ్చు. కాని, చెడులో కూడ మంచి వుండకూడదా? అనేదే మధురవాణి ప్రశ్న.

నాటకంలో ప్రధానమైన సమస్య నంతటిని ఓచిన్న ముద్దుతో ముడిపెట్టింది మధురవాణి. ద్రవ్యానికి సాధ్యురాలను కా నన్న ఆమె 'ఓచిన్న ముద్దుకు కయవో?' అన్నప్పుడు, చింతం, 'వెయ్యిరూపాయల కంటే ఓ ముద్దు విలువా?' అని ఆశ్చర్య పోతాడు సౌజన్యరావు. ముద్దులోని మాధుర్యం మధురవాణివంటి వేశ్యకు తెలుసు కాని, యాంటి-నాచ్ సౌజన్య రావు కలా తెలుస్తుంది. అవిషయంలో ఆతను 'బీదవాడు.' కాని ఆమెకు 'ధనం అంతా అదే!' సమస్యతీరే దెలా? ఆమెకు సౌజన్యరావు మీద 'అమాయికమైన భక్తి ఉంది. నిర్మలమైన అంతఃకరణంతో ఆమె చేసిన ప్రయత్నమే ఆతనిని 'ఓడి పోయా' నని ఒప్పుకునే లాగ చేసింది. ప్రతిభింగమాతుం దని భయపడుతూనే ముద్దుపెట్టుకోడానికి సిద్ధపడ్డ సౌజన్య రావును 'చెడని వారిని చెడగొట్టవద్దని మాతల్లి చెప్పింది' అని ఆతడి ప్రతాన్ని కాపాడింది మధురవాణి. ఇక్కడ ఆమె సౌశీల్యం పరాకాష్ఠ నందుకుంది. 'సత్పురుషులదయ సంప్రాప్తమైన తరువాత దుర్వృత్తి యేల' అని వృత్తినే వదిలి వేసింది.

నిజానికి నాటకంలో నాయికానాయకులంటూ ఎవరూ లేరు. కాని, బ్రధాన పాత్ర మధురవాణి అని చెప్పవచ్చును. అందువలననే వస్త్రైక్యమంతా మధురవాణిలోనే లగ్నమయిందంటే అది అతిశయోక్తి కాదు. మరో ముఖ్యవిషయం ఏమంటే, కూడ్రకుని మృచ్ఛకటికానికి, గురజాడ కన్యాశుల్కానికి సామ్యం కనబడుతుంది చాలావిషయాలలో. రెండూ నాటకాలే. మధురవాణి, వసంత సేనా రెండూ వేశ్యాపాత్రలే! వసంత సేన కంటే మధురవాణి గొప్పసృష్టి అన్నాడు శ్రీశ్రీ. ఆమెకంటే అన్ని విషయాలలోనూ ఓ మెట్టుపెనే వుంది మధురవాణి. గురజాడ వారికి చారుదత్తుడు లేని వసంత సేనను తెలుగునాట సృష్టించాలన్న కోరిక మధురవాణిగా రూపు దిద్దుకుంది. 'మధురవాణి 'కంటే' వసంత సేన ఆధరజాలతో నిండిన మట్టిబండితో సమంగా తూగి, కన్యాశుల్క నాటకాన్ని రక్తికట్టించి దన్నారు శ్రీపురాణం సుబ్రహ్మణ్యశర్మ గారు.

మధురవాణి పాత్రలో Dramatic conflict, sequence, purpose స్ఫుటంగా అగపడ లేవి. అన్న శ్రీ సముద్రాలగారి మాటలు అక్షర సత్యాలు. స్వయం ప్రతిభావంతుడైన మహాకవి గురజాడ దృష్టి తనకాలంనాటి 'వాస్తవాల' వైశేష్యమే మళ్ళీంది. అందుకే ఆయన రచనలో యాంటి-నాచ్ లవంటి సాంఘిక సమస్యలే కనిపిస్తాయి, వసంత సేన వంటి పాత్రల అవశ్యకత మధురవాణిగా నాడేకాదు నేడూవుంది. దాటికి. ఏనాటికైనా తెలుగు సాహిత్యంలో ధ్రువతారగా మిగిలిపోయే గొప్పపాత్ర మధురవాణి.

ఏ దీ సంత్రాంతి?

శ్రీ అష్టకాల వరసింహరామశర్మ, ఎం. ఏ.

*ఎంతమరాగతమ్ము ప్రక్క

తీర్వరి కచ్చును గట్టెనేమి? దు
ర్దాంతకేకతోరూపముగ

దప్పనుకొనుము, వర్ష హీనమై
చింత యల్పమై జనులు

చేయు సూడు, దంబునైన పం
కాంతి మనోజ్ఞరీతి. గన

రాదె మహాత్మ్యవ మెందుజూచినన్.

*వరుసగా రెండువత్సరాల వన్ మేది

సిరులతిల్లికి గలిగెను నా మితీపు

నేలతిల్లి కన్నీ రింక గూర వంత

పంటలందని రైతుల వ్రాయ నేల?

*పసుపుపచ్చని పూల గరిడవిల్లు గరిత్ర

యెందునెండినొడ్డి కిక్కియయ్యె

అకుపచ్చని వల్వ లలపరింకెడు ధాత్ర

నా పట్టులు దాల్చునాగఁ దోచె

బరువైన చేల సంబరము గూర్చెడు భువి

గునుగుచే లొప్పగా కి నలుచుండె

ద్వారమ్మునాకెడు ధాన్యపు గరిసెలు

బోసిసోటిని ధరిఁ బోలుమండె

కళల నీనెడు రైతు ముగమ్ము నేడు

కళవళము సందు బండుపు కలయనాగ

మంగిలిల ముగ్గులే కాని ముగుదలందు

ముగ్గు సంకాంతి తోచి జేమూలఁగాని.

*నరక ద్వారము మూయ గాబడు మహా

నస్వర్గ పూర్వారముల్

దెరువంగాబడు నుత్తెరాయణమునన్

దీక్షాంకు వేలేరు సం

బరమందిండు బ్రసన్నులై జనుల స

ద్భావం బభావంబుగా

బరగన్ నేటి పరిస్థితిన్ దెలుగులన్

భాగ్యం బభాగ్యంబుగా.

*ధర లాకాశముదాక, దుర్వ్యయముల

ద్ధత్యంబు దాల్చంగ, బం

టలు, నన్నార్తులు భాగ్యవంతులను దొం

గాటన్ దిలల్పలు గూ

సరిశ్రాంత సేమ కథాకావ్యం -

నాగభైరవవారి 'గుండ్లకమ్మ చెప్పిన కథ'

- శ్రీ సి అంజిబాబు, ఎం. ఏ.

అధునికాంధ్ర సాహితీ వికాస అంబ
రంగా అనర్థ గత్సంలా దీవ్యద్భుతి
తేజో ఘనంతో వెలుగొందుతున్న అం
దాల తార శ్రీనాగభైరవ కోటేశ్వర
రావుగారు. నేటి తెలుగు సాహిత్యంలో
తనదైన ఒక ప్రత్యేకతను సంతరించు
కున్న లబ్ధప్రతిష్ఠలు, వికాస దృక్పథం
గల మానవతావాది, నిరాడంబరజీవి,
కవిలోక మూర్ధన్యము, నాగభైరవవారు.

1931 ఆగష్టు నీన తేదీన ఒక సాధా
రణ రైతు కలయింబంలో ప్రకాశం జిల్లా
రావినూతల గ్రామంలో జన్మించిన కోటేశ్వ
ర్వారావుగారు 1963 వ సంవత్సరంలో
'రంగాజమ్మ' అనే చారిత్రక కావ్యం
రచి, రమాభోగము నాగభోగమయి యే
ర్పన్ నేటి సంకాంతి సం
బరముల్ దుర్భరమై ప్రకాంతి నెడబా
చున్ సాగుచే పండుగల్.

*క్షయ యారంభముగాక మున్నె జనతా
సంతోష కార్యంబులన్

క్షయ మారంభము దప్పదయ్యె, భవమా?

సత్కార లోపంబ? శి

క్షయ? రక్షాధక్పతవ్య పేక్షి యగునా?

క్షమంబు క్షమంబున

క్షమమా నట్టుల జేయునా? దెలియనా

శ్చర్యంబు దట్టలలన్.

జను లాహారము లేదనుండి యయినన్

సంపాదనల్ చేసి, తో

చిన రీతిన్ బ్రతుకంగ నోపుగురు గా

సింబొందు మూగల్, ఫల

శనులొ పట్టులు, గడ్డిమేయు పకువుల్

చావంగ సంకాంతియే

మని పెన్పండుగ చేసికొందు భగవన్!

హాహాకృతుల్ నీయుచున్.

గ్వారా ఆంధ్రపాఠక లోకానికి సాహి
త్వాభిమానులకు పరిచయ మయ్యారు.
నాటి నుండి నేటివరకు అనేక ఆధునిక
తెలుగు కవిత్వాప్రక్రియలలో శమస్తా
నాన్ని సాహితీ మిత్రుల, పుస్తకప్రియుల
ఆభిమాన ప్రోద్బలాల ద్వారా ఘనంగా
నిల్పుతున్న కవిజన వీరాగ్రుణులు వీరు.

ఇప్పటికే సాహిత్య రచనల ద్వారా
ఆంధ్ర-చదువరులకు ఇష్టులైన 'నాగభై
రవ' వారు నయ పదకొండవ రచనగా
ఆంధ్ర పాఠకుల కందించిన మహా
అమూల్య మణిపాదం - 'గుండ్లకమ్మ
చెప్పిన కథ' అనే చారిత్రక ప్రేమకథా
కావ్యం ఇంక కవిమండలంలో 'కోకిల్
లేడెండ్' ను అధారంగా చేసికొని,
బౌద్ధిధాన్యంగాని రీతిలో చెప్పిన ఒక
ప్రేమకథ - రచయిత మాటలు స్వచ్ఛ
మైన సత్యాలు. ఈ కావ్యంలో ఎక్కడా
బౌద్ధిత్వానికి భంవం కలగ లేదు.
ముత్యాల్ని పేర్చి దండి కూర్చినట్లుగా,
రత్నాల్ని చేర్చి రాశిపొసినట్లుగా నిం
డుగా, తొణకని కుండగా, పసందుగా
సాగిందీ కావ్య కథా కథనం. చక్కని
భావాన్నిముచ్చుకున్న పద్యాలు ఒక్క
టొక్కటిగా చదువుకుంటే, అనాయా
సంగా అయిదు ఖండాలు ఎత్తేపూర్తియి
పోతాయి కావ్యప్రయోజనాలని మన
పెద్దలు చెప్పిన యశస్సు. అర్థము, వ్యవ
హార దక్షత ... ఇలాంటి వేమీ కబడక
పోయినా చైతన్యం కలుగుతుంది విశ్వ
మానవతావాద మబ్బుతుంది. అదే 'గుండ్ల
కమ్మ చెప్పిన కథ' యొక్క ప్రత్యేకత.

కావ్యం చాల చిన్నది. 150 పద్యాలు
మాత్రమే ఉన్నాయి. అవీ ఎక్కువ
పాళ్ళు రేఖావిధ్యమైన గీత పద్యాలే!

విశుభం వాగుగా విశజించు కన్న రచయిత ఏ ఏ భాగాల్లో ఎలా కథనం సాగించాలి? అన్న విషయంలో పూర్తిగా కృతకృత్య లయ్యారు. రచయిత తన 'నివేదన'లో - 'వట్టికో, గట్టిదో లేక కట్టికథయే...' అని చెప్పబడ్డాయి, 'ఎద్దయైనను గాని, విశుద్ధప్రేమ గాథ కాగాన నిలువంగ గలదు నిజము' అని తమ నమ్మకాన్ని వ్యక్తపరిచారు.

ఏ రచయితూ తాను రాసిన కావ్యం మహాకావ్యం కావాలని కోరుకోవడం సహజం. కాని నాగభైరవ వారు తమ కావ్యంతప్పకుండా నాలుగుకాలాలవాడు నిలుస్తుంటే గట్టిగా చెప్తున్నాడు ప్రేమ కథలలోనే ఆపూర్వ ప్రేమ కథగా 'గుండలకమ్మ చెప్పిన కథ'ను మలచిన ఈ కల్పిత కథిల్పా అమరమై నిలవాలని నమ్మకంతో చెప్పడం ఏమాత్రం అత్యాశ కాదని కావ్యం చదివిన ఏ పాఠకుడైనా ధైర్యంగా చెప్పగలడు.

అంకి, అద్దడు, అనే వారీకావ్యానికి నాలుకా నామకులు అద్దడు ఎటుకల జాతిక చెందిన వాడైతే అంకి చెంచుల కన్య. గుండలకమ్మకి అటువైపు, ఇటువైపు నివసించే వాడు లివి. నాలుకా నామకులు ఓ బలమైన సంఘటనద్వారా కలుసుకుని, కన్నా కన్నా కలుపుకుని, ముసులు ఇచ్చిపుచ్చుకుంటారు ఇద్దరూ 'ప్రేమాంబుధి...' ఎన్నో మునకలు వేశారు. ఎన్ని సార్లో తేలియాడారు. ఈదారు. పొలాడి ఓదారు. గల్పారు. జగన్మాదు కున్నారు. కాని వారిప్రేమను పసిగట్టిన చెంచులు క్రుద్ధులై, జాత్యహంకారంతో, నిర్దాక్షిణ్యంగా వారిని ఓ చెట్టుకు కట్టేసి, సజీవంగా దహనం చేశారు. తన సమక్షంలో జరిగిన ఈదుర్భర దుర్మార్గరాక్షస కాండమ చూసిన గుండలకమ్మగుండె కోపంతో కుత కుత ఉడికిపోయింది. మిన్న విరిగి మీదపడినట్టు గుండలకమ్మ

ఉప్పురాని కగసి ఊళ్ళను, నాళ్ళను కుట్రంగా తన గుండెలో దాచేసుకుంది. ఆ తర్వాత చెంచులేరు. ఎరుకలు లేరు... ఇక ...

'తరలే నెన్నో యుగమ్ము అద్దడును లేదు అరిగె నెన్నో శతాబ్దాలు అంకిలేదు వారిప్రేమయు కాలగర్భాన కలిసె దాని గుర్తుగ నేటి 'అద్దం' నిలిచె'

-వై పద్యంలో కావ్యం ముగుస్తుంది. అసతి విస్తారంగా. అతిగంభీరింగా, ముచ్చటైన పదాల పొందికతో, మురిపించే స్పృహత్వంతో, అత్యంత రమణీయంగా సాగిం దీచిన్నకథ ముందుగా—

'కొండయొక్కటి; అద్దాని దండ ఏరు; ఆ నదీతీరమందు నింపైన కాన కాననము నందు అక్కడక్కడను కొన్ని అదివాసుల గూడెంబు లమరియుండు.'

-అనే పద్యం నుంచి మొదలవుతుంది వృద్ధయవానికి కోనే చిన్ని నాటిక. 'అరంగాని వ్యర్థపరాక్రమం నిర్మించే కంఠ కోట ఛందః కవిత్వం' - అని వాదించే వారి నోరు మూయించి, అలలి అలలి పదాల్లో. అతి తేలికైన భావాల్లో అందర్నీ అలరించే విధంగానూ ఛందోబద్ధ కవిత్వం చెప్పవచ్చు నని నిరూపించిన ఆధునిక కవిబ్రహ్మ నాగభైరవ వారు. కావ్యం చదువుతున్నంత సేపూ 'ఇది ఛందః కవిత్వం' అన్న స్పృహనే పాఠకులకు కలిగించనీయకుండా, మహా కావ్యాల్ని క్షుణ్ణంగా అధ్యయనం చేసిన గొప్పపండితులు మొదలు ఏమాత్రం కావ్య పరిజ్ఞానం లేని సగటుమనిషివరకు అందరికీ సుబోధక మయ్యే రీతిలో, కావ్యాని పదజాలంతో రాకారు దీన్ని. 'ఛందః కవిత్వం రాయడం చాలకష్టం' అనుకునే ఎవరైనా ఈకావ్యం చదివితే, తాము

కూడా ఛందస్సులో పద్యం గానే రాత్రు కృషి చేస్తారు.

'తిరముగా నిర్మియుండుట గిరికి సాగను నిలువకయ వారుచుండుట నీటిసాగను అపవచ్చుం దమ్ము లయ్యడవిసాగను వీటిసాక చోట చేర్చుట విధికి సాగను'

-అన్న ఈపద్యంలో అర్థంగాని పద మంటూ ఏదీలేదు. అదేకాను ఏపద్యంలో అక్షిప్తగాని, భావాభేషజంగాని ఏ మాస్త్రిం కానరాదు. తెలిసినవాళ్ళు తప్ప, తెలియని వాళ్ళు దీన్ని ఛందోబద్ధకవిత్వ మని అనుకోనే లేరు. అనుని: 'కవితా ప్రక్రియల బలమైన వత్తిడికి నలీ, మూర్ఖపోయిన ఛందస్సును తన అమృత లేఖని నుండి జార్చిన చల్లని కవితా ధార లతో మళ్ళీ మేల్కొలిపారు నాగభైరవ.

రాసింది ప్రేమకథ. వైగా చిన్ని కావ్యం క్రతిపద్యానికి ఒక సోమం ఉండాలి. లేకపోతే రక్తికట్టదు. ఈ ఒడుపు తెలిసిన నాగభైరవ అక్కడక్కడ చక్కటి వర్ణనల్ని చేశారు.

1) మధ్యాహ్న వేళ -
'...ఒక్క మధ్యాహ్న వేళ
చేటలను ఎత్తినప్పులు చెరుకునటు
చందభానుం మందు వేసింగి వేళ'

2) సాయంత్రం -
'అస్తమయమును దలచి శోకార్తు డగుచు
వృద్ధవార్యుండు కోప సమృద్ధిచేత
వెనుదిరిగి చూచి, పుక్కిలించిన విధాన
అరుణకాంతులు గగ నాన అలముకొ నెను.'

3) నామకుడైన అద్ద డిలా ఉంటా డట-
'నల్లని వాడతండు, నయ
నమ్ముత యందున కాంతిపుంజములో
కొల్లగ నున్నవాడు, పులి
గోరు సరిమ్ముతు దాల్చువాడు, సుం

పుల్ల మనోజ్ఞ భావము ల

పూర్వముగా విలసిల్లునాడు, శే
యెల్ల ప్రియంగనా సుమధు
రేఖణ పంక్తుల సాగువా దహా.

మరి అంకి ? ...

‘చక్కదనాల చుక్క, వి’

జాబల నవ్వుల పూల మొక్క, న
ల్లివ్వుల లోన అందముల
తేజము బంపెడు వేగుజుక్క, ఆ

క్రక్కను చెంచు భామిని న
భంబున వెల్లడి చంద్రుకన్న సాం
పెక్కిన మోము కాంతిగల
ప్రేయసి తాదగి దేక సుందరే!

ఇవేకాదు. ఆ అడవి, నది, గూడేలు,
చెంచుల రాజు ... అన్న నాగభైరవ
వారి కమ్మని వర్ణనల గండిట్లో హాయిగా
ఒదిగి పోయాయి. కావ్యం చదువుతుంటే
పాత్రలన్నీ మనముందు తిరుగుతున్న భ్రమ
కలిగించే శక్తిగల సహజ కవితాగంభీ
రుడు నాగభైరవ.

ఈ కావ్యం ద్వారా నాగభైరవవారు
అందించ దలచుకున్న సందేశమిది. -

‘క్షణమా వలపున కడ్డుగా నిలువబోదు
కాలి అసురాగ మరికట్ట జాలదెపుడు
తెగలు ప్రేమల తీవల త్రెంచలేవు
భేద మెరుగడు ప్రేమ అనాదినండి.’

ఏమహాకవి చెప్పలేనంతటి గొప్ప ఆర్థం
వీరి చిన్న గీతపద్యంలో ఇమిడిపోయింది.
అలాంటిదే ఇంకొకటి -

‘ప్రేమకవ్వడు సరిహద్దు పెట్టగలడు?
మమత కవ్వడు సరిహద్దు మలచగలడు?
రెండుహృదయాలమధ్యవరించినిలుచు
వంతుననుగూర్చియెవ్వడువరలగలడు?’

ప్రేమకీ లోకంలో ఎదురే లేదన్న
విషయాన్ని కుండ బద్దలు కొట్టి నట్టు
‘చెప్పారు పైపద్యంలో! అంతేకాదు,
మనుషులమధ్య భేదాల్ని సృష్టిం ‘డాన్ని
తీవ్రంగా వ్యతిరేకిస్తారు...దీన్నే ‘విశ్వ
మానవతావాదం’ అంటారు మనవాళ్ళు.

1) ‘... ..

గాలి యందరి నొకరిలి గారవించు
పూవు రెల్లరకును గంధములను జల్లు
ఏల మనుజులమధ్య భేదాలు ప్వామి’

2) ‘సూనవులంద రొక్కటె సు
మా! భగవానుని సృష్టియందు, నే
కానన నీమలందు గిరి

కందర ప్రాంతములందునున్న గా
నీ నదుమన్ యెవో గిరలు

నీచులు గీచిరి పెత్తినమ్మకై
కాన వసుంధరన్ కలదొ

కానొక జాలియె ఒక్క నీలియే.’

ఇలాంటి పద్యాలు కావ్యంలో చాలా
చోట్ల కనిపిస్తాయి. ఆధునిక కవితా లక్ష
ణాలు, కావ్య ప్రయోజనాలు - అన్నీ ఈ
కావ్యంలో ప్రతిబింబిత మవుతాయి.

ఈ కావ్యంలో మరో ప్రత్యేకత ఉంది-
అదే - గుండ్రకమ్మనదికి ఆపేరు రావడాని
క్కల కారణాన్ని చక్కని చారిత్ర క
సత్యంతో ముడిపెట్టడం. అలాగే ‘అద్దంకి’
అనే పేరుకు కూడ నాయికా నాయకుల
పేరుతో ముడిపెట్టారు.

గుండ్రకమ్మనగ కాపే రెలా వచ్చిం
దంటే...

‘... ..

చిన్న చిన్న రాళ్ళు చిత్రముగను
గుండ్ర మగుచుదీరి, గుండ్రాళ్ళుగామారె
‘గుండ్ర కమ్మ యాయె-గుండ్రకమ్మ.’

‘అద్దంకి’కి కూడ ఆపేరు ఇలా వచ్చిం
దట...

‘తరలె నెన్నోయుగమ్ము లద్దమును లేడు
అరిగనెన్నో శతాబ్దాలు అంకిలేడు
వారి ప్రేమయు కాలగర్భావ కలిసె
దానిగుర్తుగ వేటి ‘అద్దంకి’ నిలిచె’

పై ఉపపత్తులు నిరాధారాలేఅయినా
అనూచానంగా వస్తున్న లోక నిరుక్తిని
బట్టి వాటిని సహేతుకమైన వనే అంగీక
రించక తప్పదు.

మహాకావ్య లక్షణా అన్నింటినీ పుణికి
పుచ్చుకున్న నాగభైరవ కోటేశ్వరరావు
గారి ‘గుండ్రకమ్మ చెప్పిన కథ’ తెలుగు
భారతి మడకు తెల్లని పొగడదండ,
ముత్యాలమణి ధామ విజయారం. ఇందో
బద్ధమైనా, అభ్యుదయ భావాల్లో, ఆధుని
కతతో, ఆయున్నత కావ్యపటిమతో,
అతి-పోకడలు, భాషాభేషజాలు లేని
సహజత్వంతో చిరకారం ఆంధ్రసాహిత్య
జగత్తులో నిల్చే సత్తా ఉన్న ఉత్తమ
కావ్యం. నాగభైరవ కోటేశ్వరరావు
గారి కీర్తి బావుటాను తెలుగు పాఠకుల
హృదయ రాజ్యాలపై విజయపతాకగా
నిల్పగల చక్కని ప్రేమ కథాకావ్యం.

శ్రీ నాగభైరవవారు ఈ కావ్యం
ద్వారా తెలుగుసాహిత్య చరిత్రలో తమ
స్థానాన్ని మరింతగా పటిష్ఠం చేసుకో
గలరని, భవిష్యత్తులో కూడ తమ కమ
నీయ కవితామృతాన్ని, సాహిత్య సుమ
సారభావాల్ని పతిత్వంలోకానికి సుగర్వం
గా సమర్పించి, తాము చేపట్టిన కవితో
ద్యమాన్ని నిరాఘాటంగా నిర్వహిస్తారని
ఆశించవచ్చు.

...—...

శతక విశిష్టత

రామదుగు వెంకటేశ్వరశర్మ, ఎం. ఏ.,

శతక మొక్క టేగదా! శారదాదేవికి
పసిడి కాంతులనీను పతక మరయి!
శతక మొక్క టేగదా! సద్భక్తి భావాల
నయమున్న నెగవైచు జనుపతాక!
శతక మేగద! సమాజపుగుల్లు బయటికి
సాంతంబు లాగడి జాతికమ్మ!
శతక మేగద! సమాజ ప్రయోజనకిరీ
సత్త్రిగూణిక మిల్ సాధనంబు!
శతక మేగద! పురాచారిత్ర కాంశాల
వెలువరించెను శిలాఫలక వితితి!
శతక మేగద! స్వేచ్ఛగా, జానుమీలు
గుండు సొత్తి మైన కృతి క్రమంబు!
శతక మేగద! నేటికి నొం చెడిక
ననిలోన చిరుంజీవమైన నుక్కుతి!
మేలైన పాలలో మిగడ తెలిసో
భక్తార్థ మైన గోపన్న నుక్కుతి
మేలైన పాలుకుతో హయనొద్ద చెనవును
పుణ్యపీఠ ఘోషి పద్య విద్య
నమువై వ్యంగ్యవాక్యప్రభల్ మోసించి
ఆడిన వేమిన్లు ఆటవెలది
ందాలలోన మాకందాలనగ నీతి
నూత్రాలఁ దెలిపిన నుమతి నుక్కుతి
లోకజ్ఞ తాగుణారూఢ 'భాస్కర' మైన
ప్రతిపద్య దృష్టాంతి భక్త్యకవిత
స్వాజన్తుల విష్ణు నాలయోద్ధరణ కా
గక మైన 'కాసుల' గమ్యకవిత
ధునికమా మనోజ్ఞ భావాభిరేడ
జముగా 'ముక్తకమ్మి' న నేటి కవిత
తక సాహిత్య సుదతి కీల్లడ వెలుంగు
రమళము పోని పుష్పసంపదయె గాద!
శతకప్రక్రియ మన సా
గతిలో లోకోపయోగ హిత బోధసము
త్తి చేత ప్రకాశించుత!
తత సంవత్సరములు సౌందర్యముతోన్.

స్వతంత్ర భారతదేశ మతదర్శాలు, కులదర్శాలు

- శ్రీ దిగవల్లి శేకటశివరావు, బి. ఏ., బి. ఎల్.

స్వతంత్ర భారత రాజ్యాంగము భారత
దేశవాసు లందరికి జాతి, మత, కుల, స్త్రీ,
పురుష తారతమ్యాల లేకుండా, సాంఘిక,
ఆర్థిక, రాజకీయవిషయాలలో న్యాయము
జరుగుటకును, స్వేచ్ఛగా భావము
ప్రకటించుకొనుటకును, తమ కిష్టమైన
మతధర్మాలను ఆవలంబించి దైవారాధ
నము చేసికొనుటకును, వ్యక్తిపూ మైన
సమాన గౌరవప్రతిపత్తులను, నిర్విరోధ
ములైన ఆవకాశములచే కలిగియుండుట
కును. పొగులందరు వికీ మత్యమును, సహా
దర భావములుగలిగి, వ్యక్తి గౌరవమర్యా
దలతోపాటు భారత జాతీయైక్యమునకు
హాదము చేయుటకును, స్వస్వతంత్ర
ప్రజాస్వామ్యమును స్థాపించినది.

భారత పౌరులకు స్వాతంత్ర్యము.
స్వేచ్ఛ, పమానత్వము నుండుటకును, ఒక
వర్గమువా రింకొక వర్గమువారి కన్యాయము
చేసి అక్రమల్యాము పొందకుండుటకును,
ఎవరి కిష్టమైన మతమును వారవలంబించు
టకును. ప్రజల సంస్కృతి సంప్రదాయ
ములను, విద్యాపాకర్యములను, ఆస్తి
హక్కులను సురక్షితము చేయుటకును
వీరిని గూర్చి న్యాయస్థానములలో అభి
యోగములు చేసి తగు పరిహారములు
పొందుటకును, ప్రజలకు గల ప్రాతిపదిక
స్వత్వమును రాజ్యాంగమునందే పొందు
పరిచెబడినవి.

భారతదేశములోని ప్రజలందరికి జాతి,
మత, కుల, స్త్రీ పురుష, భేదములు
లేకుండా తేమలాభములు సమకూర్చు
శ్రేయోరాజ్యము (Welfare state)
స్థాపించుటకై కొన్ని రాజ్యాంగ సూత్ర
ములు Directive Principles
కూడా రాజ్యాంగములో చేర్చబడినవి.
దేశములోని అల్పసంఖ్యాక వర్గములైన

జాతి మత కులాలవారు తమ తమ మత
ధర్మాలు, ఆచారాలు, స్వేచ్ఛగా అనుభ
వించుటకు కావలసిన నిబంధనల నన్నిటినీ
ఈ రాజ్యాంగము గావించినది. ఈ రాజ్యాం
గము ప్రసాదించిన హక్కులను కాపా
డుట కార్యక్రమ పైన ఉత్తరపులు జారీ
చేయుటకు న్యాయస్థానముల కధికారము
కలిగింపబడినది.

భారతదేశములో చిరకాలమునుండి
అన్ని కులాలవారు పాటిస్తూ ఉన్న
అస్పృశ్యతా దురాచారము రద్దుచేయబడి
దానిని పాటించువారిని శిక్షిస్తులనుగా
చేయు నిబంధన చేయబడినది.

ప్రాచీనకాలము నాటి ధర్మశాస్త్రముల
లోని విధినిషేధములన్ని నూతనరాజ్యాం
గమునకు లోబడవలసి యున్నవి. అనగా
ఈ నూతన రాజ్యాంగానికి విరుద్ధములైన
ధర్మశాస్త్ర విధినిషేధాలు చెల్ల పన్న
మాట.

ఈ రాజ్యాంగము కాసింపక పూర్వము
బ్రిటిష్ సామ్రాజ్య ప్రభుత్వ కాలములో
చేయబడిన కాసనములలోని విధినిషే
ధాలుకూడా ఈ రాజ్యాంగమునకు లోబడి
అమలుజరుగవలసి యున్నవేకాని దీనికి
విరుద్ధమేవ ఏవిధినిషేధాలు చెల్లవు.

స్వతంత్రభారత దేశరాజ్యాంగ మీ
విధముగా ప్రాచీనకాలము నాటి సనా
తన మతధర్మములను సంఘధర్మములను
మార్చివేసినది. కులధర్మాలను మార్చినదే
కాని కులవ్యవస్థను రద్దుచేయనందువల్ల
దేశములోని కులాలవారు ఈ రాజ్యాంగ
ములోని విధినిషేధాలకు లోబడి తమ
తమ కులాచారాలు అనుష్ఠించుకొన వలసి
యున్నారు.

అందువలన భారతదేశ కుల వ్యవస్థ
యొక్కరూపము మిగిలి యున్నప్పటికి

స్వభావము మాత్రము పూర్తిగా మార్పు చెందినది. రాజ్యాంగము మన మతధర్మాను కలధర్మాలను మార్చువేసినా దేశముగాని వివిధ కలవర్ణాలవారిపట్టికిని తమ పూర్వాచారాల ప్రకారము జీవించడానికి ప్రయత్నిస్తున్న వున్నారు మాత్రమే రాజ్యాంగము కాసించిన విధినిపే ధాలను నిత్యశుద్ధితో అమలుజరిగించడము లేదన, దీనికి కారణము చిరకాలమునుండి వివిధ కాలాలలో జీర్ణించి పాగుకొని యున్న కల తారతమ్యభావాలు, వాదాధిక్య భావాలు ఒక్కసారిగా వదలలేక పోవడం. ప్రభుత్వము వారి శిక్షలను కూడా జరిగి, గాని నేవోవిధముగా ఉల్లంఘిస్తూ పూర్వ వారాలను కొనసాగించడానికి ప్రయత్నించడముపరిపాటి యైనది. ఆంగువల్ల నే నీటికిని అస్పృశ్యులకు సుహృద్గౌరవప్రతి క్తులుగాని సౌకర్యాలుగాని పూర్తిగా క్షీణింపడములేదు. అప్పుడప్పుడు ఇతర కాలాలవారు అస్పృశ్యులను బాధించి పొందించడము కూడా జరుగుతున్నది.

మానవ స్వభావమును గూర్చి ఎరిగిన వారి కిది ఆశ్చర్యం కలిగింపదు. ప్రపంచ రీతిలో ఏ ప్రాంతములోని స్త్రీ పురుషులు పూర్వాచారాల నొక్కసారిగా వదిలి ప్రభుత్వ శాసనాలను శిరసా హించడ మనేది కనబడదు. మత ధర్మాలను గూర్చి సంఘాచారాలను గూర్చి ప్రభుత్వములు చేసిన శాసన విధిని పే ధాలను చాలాకాలానికి గాని ప్రజలు తిప్పికొనేరారు. మత ధర్మాలు సంఘ ధర్మాలు ఆచారాలు మారడానికి చాలా కాలము పట్టుతుంది. దశాబ్దాలే కాక తాబ్దమే పట్టవచ్చును. ఈ సంగతి రోపాదేశములోని క్రైస్తవమత చరిత్ర ల్లి స్పష్టముగా తెలుస్తుంది.

రోమనుక్యాతలిక్కు మతమును ధిక్కరించిన క్రైస్తవ వర్గాలవారు ఎంతో కాలానికి గాని నిలువ ద్రొక్కుకొనలేదు క్రైస్తవమతములో, వివిధ వర్గాలవారు

ప్రభుత్వ శాసనాలు బాధలును భరింప లేక దేశాంతరాలకు కూడా పోయి వేరు వేరు మతకాఖలల్లోర్పాటు చేసికొన్నారు మత ధర్మాలు. ఆచారాలు, దేశకాల పాత్రలను బట్టి చాలాకాలానికి మార్పు చెందుతూ వుంటాయి. ప్రభుత్వ శాసనాలను బట్టి కూడా మార్పు చెందుతాయి, కాని చివ్సని మార్పు, మనదేశములో బ్రిటిషు ప్రభుత్వ కాలములో మన మత ధర్మాలలో కల ధర్మాలలో మార్పులు చేసిన శాసనాలలోని విధి నిషేధాలు శిక్షామూలకముగా చేయబడినప్పటికీ చాలా కాలానికి గాని ప్రజలు మనస్సుస్ఫుర్తిగా వానిని అమలు జరిగించలేదు అని చాలా కాలానికి గాని స్థిరపాపము చాల్చలేదు.

భారతదేశములోని సవాతన ధర్మము మార్పు చెంద నేలేదను కొనడము గొప్ప పొరబాటు. అది కాలముహిమవల్ల మారు నూనే వుంది. జన సామాన్యానికి తెలియ నుండనే మారుతున్నది. ఈ మార్పులు ధర్మశాస్త్రాలలో కూడా కనబడుతున్నవి.

వేద కాలంనాటి సవాతన ధర్మములుగా జేతిహాసాల కాలమునాటికి చాలా మార్పులు చెందినది ఋగ్వేదారంభ కాలములో లేని చతుర్వర్ణ వ్యవస్థ తరువాత ఆవతరించినది చతుర్వర్ణములలోని బ్రహ్మ క్షత్రియ వైశ్యులు ద్విజులుగా ఆధిపత్యము వహించారు. కొంతకాలానికి ద్విజులలో బ్రాహ్మణు లాధిపత్యము వహించారు. ఈ రెండు కాలములలోను ద్విజేతగులైన కూద్రులకు వేదాధికారము లేకుండా చేశారు. కూద్ర సంఘము వివిధ వృత్తులద్వారా అనులోమప్రతిలోమ వివాహములద్వారా అనేక కులాలుగా చీలి పోయినది. అందులోని ఉన్నత కలాల వారు శిక్షింప కులాల వారిని ఆట్రుడుగు కలాల వారిని తక్కువగా చూడడము వల్ల, నీ యుగా చూడడమువల్ల రాజకీయ సాఘిక, ఆర్థిక విషయాలలోకూడా తార తిమ్యాలు పెరిగిపోయినవి. ప్రతిలోమ

వివాహ విధి నిషేధాల వల్ల సంక్లిష్ట కులాలు అస్పృశ్యకులాలు ఏర్పడినవి. వానికి నీచాతి నీచములైన వృత్తు లేర్పడి నవి. ఈ తారతమ్యాన్ని ధర్మశాస్త్రములోని కెక్కించబడి, రాజాధి రాజుల చే అమలు జరుపబడినవి. అటు తరువాత మహమ్మదీయ క్రైస్తవ ప్రభుత్వ కాలము లలో సవాతన ధర్మము క్రమక్రమం గా సడలి ధర్మచ్యుతి కలిగినది. బ్రాహ్మణ ధర్మమును మొదట నశించినవి. అటు తరువాత శిక్షింప మత ధర్మా లగుగంటి నవి. మైమూలను కొలవడము. సేనక వృత్తి నిషిద్ధములేనా మహారాష్ట్ర బ్రాహ్మణుల వృత్తుల నవలంబించి ఇతర బ్రాహ్మణులకు మార్గవర్ణులైనారు. బ్రిటిష్ ప్రభుత్వ కాలములో పాశ్చాత్య వాగ్వికాస తారతమ్యమువల్ల దేశము యొక్క రాజకీయ సాంఘిక ఆర్థిక పరిస్థితులలో చాలా మార్పులు కలిగినవి. ఇతర కులాలవారు బ్రాహ్మణుల ననుకరించారు.

ఇంగ్లీషు రాజ్యకాలములో దేశీయుల ఆచారాలకు 1000 కలిగిస్తే తిరుగు బాటులు జరుగుతాయని భయపడి మొదట సూచనలకు భంగం కలిగించే చర్యలు తీసుకునేవారు కారు. ఇంగ్లీషువారు 1947 సం॥లో మనదేశాన్ని వదిలిపోయేలోపున మనమత ధర్మాలకు కులాచారాలకు విరుద్ధములైన శాసనాలు అనేకముగా చేశారు.

దేశీయులలోని అన్ని కులాల వారు సాత్వికులు. మహమ్మదీయుల నిరంకుశత్వాన్ని కూడా సహించినవారు. అందువల్ల బ్రిటిషువారు చేసిన అన్యాయాలు కూడా సహించేవారు, మత ధర్మాల విషయంలో మతాచార విషయాలలో చేయబడిన కొన్ని శాసనాలను ఇష్టపడక వీటిని ఉల్లంఘించడానికి ఉపాయాలు వెదకి బాధలు పడేవారు.

ఉదాహరణానికి హరవిలాస్ కారడ గారు ఆడపిల్లల వివాహ వయసును

హెచ్చిస్తూ చేయించిన శాసనమునకు పూర్వచారిపరాయణులైన బ్రాహ్మణులే కాక ఇతరకులాలవారు కూడా యిష్ట పడక దానిని ఉల్లంఘించడానికి బ్రిటిషు రాజ్యసరిహద్దులలో నున్న నిజామురాజ్య నుండి గ్రామాలకు వెళ్ళి పెళ్ళిళ్ళు చేసేవారు. చాలా వ్యక్తుల ప్రయాసలు కలుగుతూ వున్నందువల్ల కొంతకాలానికి పట్టణాలకు ప్రాయశ్చిత్తులు చేసి పెళ్ళి చేసే పద్ధతి అవలంబించారు. చాలాకాలానికి గాని ఈ శాసనమును సుపెట్టు కోలేదు. భారతదేశములోని సనాతన ధర్మము ఎన్నడూమారు లేదని అనుకోవడం చాలా పొరబాటు. మన ధర్మ శాస్త్రము, గౌతమ ధర్మ శాస్త్రము పరాశరస్మృతి ప్రకారమైన అశ్వశూనన అపస్తంబ ముత్యాలలోని తారతమ్యాలవల్ల మన నాతిక ధర్మము కాలక్రమేణ మార్పు చెందవచ్చు తెలుస్తుంది. ఇంకాకాదు ధర్మ శాస్త్రములలోని పరిష్కర విరుద్ధ భాగానికే ఈ కుడా దీనిని నిదర్శనాలు. మన పురాణాలు శాస్త్రాలు కూడా చాలా మార్పు చెందరింపబడిన వల మహాపండితులైన శివరాధాని వేలూరి శివరామశాస్త్రి గారు వ్రాశారు.

ఇంగ్లీషు వర్తక కంపెనీనారు మన దేశాన్ని ఆక్రమించి స్థాపించిన బ్రిటిషు రాజ్యానికి కలకత్తా, మద్రాసు నగరాలు రెండు ధానులైనవి. దక్షిణ దేశములో మద్రాసు రాజధానిలోని తెలుగు ఆరితాత్మక మలయాళి జిల్లాలకన్నింటికెన్న పట్టణము రాజధానిగా నున్నందున అన్ని ప్రాంతాలవారు అక్కడ చేరేవారు. ఇంగ్లీషు దొరలు కొన్ని పాతకాలము, సెలకల్పగా ఇంగ్లీషు విద్యకు పాశ్చాత్య నాగరికతకు అది ముఖ్య కేంద్రమైనది. ఇంగ్లీషుదొరల జీవితవిధానాలు దేశీయుల నాకర్షించినవి. తంతుపాల రైళ్ళు రాక పోకలు ఆవిరి యంత్రముల ద్వారా పాశ్చాత్య నాగరికత తెలుగుదేశము

లోని ముఖ్యపట్టణములైన బందరు రాజ మండ్రి కాకినాడ విశాఖపట్టణము మొదలైన పట్టణములకు పెద్దగ్రామాలకు వ్యాపించినది. ఇంగ్లీషు విద్యా ప్రచారమువల్ల పాశ్చాత్యనాగరికత పెద్దపట్టణాలలో కాలేజీ హైస్కూలు విద్యార్థులలో వ్యాపించి యువజనులలో జాతి మత, ధర్మాలను గూర్చిన మన సాంస్కృతిక విజ్ఞాన నేషయాలను గూర్చిన ఆధునిక భావాలతో విద్యార్థి కాసము ఆతిగా సాగింది.

ప్రాచీన కాలంలోను మహమ్మదీయ ప్రభుత్వ కాలములోనూ కలుగని మార్పులు దేశములో కలుగ సాగినవి. దీనితోడూ ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వమువారు క్రైస్తవమతము నభిమానించి ప్రజల మతంలో కలవడానికి వీలైనాధంగా కొన్ని శాసనాలు చేసి పరిపాలనావిధానాలు కల్పించినాగినారు. వారి నాశ్రయించిన దేశీయులు వారిపై ఆధారపడినవారు ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వ విధానాలను తోడ్పడసాగినారు.

ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వము సహగమనము నిషేధిస్తూ 1857 సం॥లో చేసిన శాసనము ఆడపిల్లలను గంగానదిలో పారవేయించు దురాచారమును నిషేధిస్తూ చేసిన శాసనము మంచీకార్యములే యైనప్పటికీ గొందూధర్మ శాస్త్రాలలో కుట్రాచారాలకు సంబంధించి ప్రాయశ్చిత్తులను నిషేధించుములుగా చేయడము మతప్రేరేపనవారికి కుటుంబాస్తిలోని మార్పులు పోకుండా 1850 సం॥లో Caste disabilities removal act అనే శాసనము చేయడము. హిందువులు క్రైస్తవమతములో కలవడాన్ని ప్రోత్సహించటందులకే యిది సుప్రసిద్ధంగా తెలుస్తుంది.

1829 సం॥లో రామమోహనరాయల వారు స్థాపించిన బ్రహ్మసభ ఉపనిషద్భూతమును ప్రతిపాదిస్తుంది. అటు తరువాత అది బ్రహ్మసమాజ మైనది. బ్రహ్మసమాజములో మొదట చేసినవారు బ్రాహ్మణులే.

అటు తరువాత ఇతర మతాలవారు చేరారు. బ్రహ్మ సమాజము మొదట ఉపనిషత్సత్యమునే ప్రతి పాదించినది. అటు తరువాత కొన్ని మార్పులు చేరినవి. బ్రహ్మ సమాజము ఏ మత గ్రంథమును పరమ పవిత్ర మని, ఈశ్వరదత్త మని అంగీకరింపదు. బహు దేవతారాధనము నంగీకరింపదు. విగ్రహారాధనము నంగీకరింపదు. కర్మ కాండ న గీకరింపదు. కర్మ పునర్జన్మలను కొంద రంగీకరిస్తారు. కొంద రంగీకరింపరు. బ్రాహ్మసమాజము నీతినిజామునను పశుబద్ధ జీవితమును ప్రతి పాదిస్తుంది. కుల వ్యవస్థ నంగీకరింపదు. సర్వ మానవ భ్రాతృత్వము ప్రతి పాదిస్తుంది. జాతి మత కులాల తారతమ్యాల నంగీకరింపదు. స్త్రీలకు స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలుండా లని కోరుతుంది. ముట్ట ముదట బ్రహ్మసమాజ సిద్ధాంతాలను త్రికరణ శుద్ధిగా ఆచరించినవారుండేవారు. క్రమ క్రమంగా చాలమంది అనుష్ఠానములో కొరవడ సాగినారు.

ఆంధ్ర దేశానికి వచ్చిన బ్రహ్మసమాజానికి నాయకులైన నీరేశలింగము పంతులుగారే అనుష్ఠానంలో కొరవడినారు! పిమ్మట రాజాగారి ధనబలమువల్ల బ్రహ్మ సమాజం కొంత కాలము బాగా విస్తరించినది గాని అటు తరువాత అందులోని స్త్రీ పురుషుల కలములోను ప్రవర్తనలోను కలిగిన లోటు పొట్టులవల్ల అది క్షీణించి పోయినది.

బ్రహ్మ సమాజము వారు కుల తారతమ్యాలను పాటించకూడదన్నా కొంతమంది పాటించారు. నర్తాంతర వివాహాలు జరపాలని, అనుకున్నా అవి ధారాళంగా జరగ లేదు. వితంతు వివాహాలు చేసుకున్నవారు బ్రాహ్మణాచారాలు పాటించ సాగినారు. బ్రహ్మసమాజంవారు వేళ్యాప్రియత్వమును వేళ్యా సంవర్కములను బోగం మేళాలను నిషేధించారు గాని

వ్యభిచారము సాగుకూనే వున్నది. అది బహు ముఖాల వ్యాపించినది.

బ్రహ్మసమాజము అతి కాల్య వివాహములను నిషేధించినది. అతి వృద్ధ వివాహములను నిషేధించినది. గాని అవి అక్కడక్కడ జరుగుకూనే వున్నవి. బ్రహ్మసమాజములోకూడా దనవంతులు బలవంతులై అవినీతి కాగ్యాలు చేయడం ప్రారంభించారు. బ్రహ్మసమాజంలో చాలానిష్ఠాగరిష్ఠుడుగా నుండిన గుడిపాటి వెంకట చలంగారు బ్రహ్మ అవినీతికి పేరు పడ్డారు. విపరీత సిద్ధాంతాలను ప్రచారం చేయడం ప్రారంభించారు. బ్రహ్మసమాజ విచ్ఛిత్తికి కారకులైనారు.

సడలిపోయిన కుల వ్యవస్థ:

భారతదేశములోని కర్ణవ్యవస్థ లేక కుల వ్యవస్థ నేడు వాస్తవశిష్టింగా నున్నది. దాని స్వరూపము మాత్రము మిగిలినది. కర్ణ ధర్మములు కూచారములు కాగా సడలి పోయినవి మరాఠు జాతిగా కలకత్తా హైదరాబాదు మొదలగు మహానగరాలలోను బందరు, బెజవాడ, రాజమండ్రి విశాఖపట్టణము, విజయనగరము, మొదలైన పెద్ద పట్టణాలలోను పెద్ద గ్రామాలలోను కూడా కుల వ్యవస్థ మార్పు చెంది యున్నది.

పూర్వకాలమునాటి కులాల వేషభాషలు మతాచారాలు సంస్కారాలు కులాచారాలు నేడు చాలమార్పు చెంది యున్నవి. సర్వ కర్ణముల వారిలో క్రాపింగు చేసుకునేవారి సంఖ్య పెరిగి పోయినది. మడి, మైల, దృష్టి దోషము అంటు దోషములు తగ్గిపోయినవి. రెళ్లలో బస్సు ప్రయాణాలలో హోటళ్లలో ఆసుపత్రులలో కులాలలో వివిధ కులాల స్త్రీ పురుషులు ధరించే దుస్తులు శరీరాభిరూపన

విధానాలు సంభాషణలలో మార్పు కనబడుచున్నది. భోజన విధానాలలో మార్పు లున్నవి. హోటలలోగాని కాఫీ హోటలలోగాని నీవేకులంవాడ వని ఎవరూ ప్రశ్నింపరు. ప్రశ్నించే ధైర్య మెవరికీలేదు. ఇటీవల టెలిశృంగార భోజనాలు చేసే నవనాగరికుల సంఖ్య పెరిగినది. బ్రాహ్మణాచారాలు పాటించేవారు తగ్గిపోయినారు. పండుగలలో వ్రతాలలో శుభకార్యాలలో కూడా కర్ణ కాండలో కూడా చేసేవాడిలో చేయించే వారిలో మార్పులు కనపడుచున్నవి. బ్రాహ్మణ పురోహితుల పద్ధతులు కూడా మారిపోయినవి.

పూర్వకాలమునకులే ఇప్పుడెవరూ కూచారాలు ఉల్లంఘించడానికి ధీమ పడరు. దనవంతులనులే భయపడరు. ఈ కుభాకుభాలో ఉన్నది కులాల కారి కంటే తక్కువకులాలవారిలోనే పూర్వ చారాలు మోచ్చుగా నున్నవి అట్లుడుగు కులాలవారిలో కులాచారపు పట్టుదలలు అత్యధికముగా నున్నవి. అది వరకు అప్పు క్యులుగా పరిగణింపబడినవారిలో కూడా కులాచారాల పట్టుదల లున్నవి. అయితే ఈ ఆచారాలు పూర్వకాలం నాటి మాదిరిగానే లేవు వాగా మార్పుతో కనబడుతున్నవి.

హిందూదేశంనుండి ఇంగ్లాండు అమెరికా దేశాలకు వెళ్ళిన వివిధ కులాల వారి స్త్రీ పురుషుల జీవిత విధానాలు వారి పిల్లల వేష భాషలు మాసినవారికి మన కుల వ్యవస్థ ఎంతగా మారిపోయినదో తెలుస్తుంది.

ఎంత మారివా వివిధ కులాలవారి కూభిమానము మాత్రము తగ్గకపోగా రాజకీయాలలో విజృంభిస్తున్నది. వానిని కలుషితం చేస్తున్నది.

...—...

వా గ దీ శ్వ రీ

శ్రీ జి. ఎం. రామకర్మ, ఎం.ఎ. ఎం.పి

* బంగారు వీణియన్ కలర

వజ్రాల మంగళ రాగభంగిమల్

పొంగగ మీటి, ముచ్చటగా

మూడు జగముల మేలుతొల్పు వా

గంగా! మృగనోరథ స

హాయి నై కమనీయ వాక్కళా

రంగమునంగి, శ్రీప్రసాదు

రాజ కళాధరి! వాగధీశ్వరీ!

* నీకరుణానుభా జలర

నిచలు నిర్మల స్నానమాడదన్

ప్రాకృత వాప సంచయపు

పంకిము వీడ ప్రమోదభావనా

లోకములందు నీ భజన

లోలుడనై విహరింతు, కాంసు శో

భాక్త్యులు వ సత్కృతుల

భాసుధీశ్వరీ! వాగధీశ్వరీ!

* నేనొక మానురెమ్మనయి

నీ పద నీను నలంకిరింపగా

నేనొక చిన్న దివ్యనయి

నీ గుడిలో నిగతిమ్ము వెల్లగా

నేనొక వైడి పీడినయి

నీ నును గల రవమ్ము నేను నే

వానిశ్రీ మమ్ము నూనితి శు

ధంకరి పోవుము! వాగధీశ్వరీ!

* ఏసిరి గోర పోతన క

వీంగుడు భావత ప్రబంధమున్

ప్రసేను తానికే ప్రతి ఫ

అమ్మునకై మును త్యాగరాయున్

దీసెను రాగమాలికల

దివ్య రసానుభవ మ్మె లక్ష్మచా

వాసిగ నెంతవాకిరి

భాసుర ధీశ్వరీ! వాగధీశ్వరీ!

* తల్లివి, దేవతాజన మ

తల్లివి, లోకములన్ని గన్న పె

తల్లివి యావదార్ధ్య కవి

తల్లిజరాబి విమోజాదీర

తల్లిలితోక్తి మచ్చుతుర

తల్లిని గూర్చుచు దన్పు దీనగా

తల్లిద మందదే జాతి

త్వత్కృప లేమిని, వాగధీశ్వరీ!

మైత్రీబంధ కావ్యావిష్కరణ

కళాప్రపూర్ణ శ్రీమధునాపంతుల సత్య
నారాయణ శాస్త్రి గారు సభికు అధ్యక్షత
వహించి కావ్యము నావిష్కరించినారు.

డాక్టర్ సూర్యనారాయణమూర్తి గారు ప్రసంగించుచు తిరుపతి తిరునాల దేవస్థానము సద్గ్రంథముల ప్రచురము నక్షేపింపవలయు 4) లక్షల రూపాయలను రెనయించి కుచితముగానిచ్చి సాయపడినదనియు, వేదములను ముద్రించుచున్నదనియు, నన్నయగారిచితి భారత భాగమునకు (ఆది, సభాగణ్య పర్వములకు) టీకాతత్పర్య వికేషములతో డా. దివాకర్లు వేంకటాచార్యుని, డా. నందూరి రామకృష్ణమూర్తిచార్యుల, డా. అప్పజోడు వేంకటసుబ్బయ్య అను వారిచే వ్యాఖ్య వ్రాయించినదనియు, అది త్వరితాగ్రే ప్రకటింపబడు ననియు, నన్నయ సహస్రార్థోత్సవ సందర్భముగా శ్రీ సత్యనారాయణశాస్త్రిగారి ఆధ్వర్యమున ఆది కవిన గూర్చిన బహు వివృతచిత్ర వ్యాసముల నొక సంపుటముగా ప్రకటింపబడుననియు, ఇట్లే పోతన భాగవత

తిరువాతి గిరింధనశ్రీమయ్య గారు
 దాక్కిరి సోన్నలగడ్డె వృత్తింబును గావు
 గారు ప్రెకరుటాను నృప రామ గారి
 యొద్ద పద్యకవనాకృతి ను నెడి గా
 మున్నదనియు దానిని గామాను
 సంబంధి వస్తువుల నెడి మణులను పొగి
 నుండొత్తుచు చేయుచున్నా నినియు,
 కావ్యమును రసజ్ఞులు సత్కి పొలునగు శ్రీ
 నూన్యనారాయణ మూర్తి గారి నింకితియు
 చేయుట బంగారు నకు తావి పడెనను
 లున్న దనియు, కథ జగత్ప్రసిద్ధమే
 కావున నింకి నెరుుతి మాపనలకిన
 పానశ్రీయు నెచవలొక యనియు, శ్రీ
 సత్యనాథ గారు గారు తెక్కిలంకాము
 లనొక సుత్రములనొక రివాచనము
 నమ్మును చేసినా నినియు, వారి
 సులభమైముద్రపన్నముగా నుండుననియు
 సోదాహరణముగా పుకరించిరి.

డాక్టర్ నందుల గోపాలకృష్ణమూర్తి
గారు శ్రీ కరటూరి సత్యనారాయణ
గారి సచివాలయ గాంధీకృష్ణము, ప్రసన్న
కలనని చెప్పుచు శిబిరి కథయందు, వా
చూపిన వైశిష్ట్యమును కొని యాడిరి.

శ్రీ గోతుకూచి మూర్త్యనారాయణ
మూర్తి గారు నేడు చెయ్యిలు పావన
జక స్పృహ కొత్తను పెద్ద గొడవ చేయ
మన్నా నియు. ప్రాచీన కావ్యములను
సామాజిక స్పృహ చేనిది మృగ
మనియు, సలక్ష్య భాషలో సంక్రమ
యాసాసాముగా చింపబడిన శ్రీ గోతు
కూచివారి చివలను సమర్థులు నేడు
యానందింప వలయు ననియు పలికిరి.

సభాధ్యక్షులు (శ్రీ) సత్యనారాయణగారి
కా(స్తి) గారు తిమకు (శ్రీ) సత్యనారాయణగారి
గారితో వాతాకేంద్ర గా మెత్తి పో
దనియు, అట్లే (శ్రీ) రామల సూర్యనారాయణ
యశమూర్తి గారవలన తమకు తమ గ్రంథ
ములకు ఉత్తర సాహిత్యమును పొంది
మనియు, (శ్రీ) సత్యనారాయణగారి
సంప్రకారమును సాముగా గామాయణ
సామగ్ధితి వృత్తిములను దీసికొని గ్రంథ
ములను విచించి వానిని సుందరముగా
ముద్రించుట తమ కావంశమును గలిగించు
చున్న దనియు, ఏడు నెలలకొక జామా
వాగి వలన తమకు ముచ్చుచున్న దనియు,
అంతే ఏడూ కొక గ్రంథము చొప్పున
గించుచు, రామ పట్టాభిషేక కా
మును గూడ ప్రకటించి యిట్లే విద్యుత్
త్కామును జేయవలయు ననియు
ఆకాంక్షించిరి. వందన సమర్పణమున
సభ ముగిసెను.

మోక్షస్థానము భోగభూమియును నై మున్నూఁల తీర్థములకి
సాక్షాద్భహ్మపదం బనంగ నవరస్వగ్గము నా నొప్పగు
దక్షారామము భీమనాయక మహాధామము లోకత్రయీ
చక్షుః ప్రాఘుణికాయమాన సుషమా సంపత్సముత్తమును.

ఎక్కడఁ జూచిన న్నరసి యెక్కడఁ జూచిన దేవమ విం
బెక్కడఁ జూచినం దటని యెక్కడఁ జూచిన బుష్పవాళికం
బెక్కడఁ జూచిన న్నది మహిమలయైన భీమమండలం
బెక్కడఁ అన్యమండలము లెక్కడ భావనచేసి చూచిన క.

సమాలోచన 3,4,5,6,7,8 వార్షిక సంపుటముల వెల వరుసగా 20, 20, 12, 15, 15,15 రు.లు ఎం.
చేసినవారికి ఖర్చులు మేమే భరించి రిజిష్టర్డు పోస్టులో పంపగలము. వి. పి. పద్ధతి లేదు.

- సంపాదకుడు.

అడ్రసు :—

సంపాదకుడు: విద్వాన్ బులుసు సీతారామశాస్త్రి

రిజిస్టర్డు తెలుగు లెక్కరయ, వి. టి. కె. కాలేజి,

6-4-24, ఇన్నీసుపేట (త్యాగరాజ నగర్),

రాజమండ్రి-1.

